Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ ЗУЛ-ҚАЪДА, 4-КУН
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ САВР, 28-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган — 1991 йил 18 май, шанба, 93-сон — НАРХИ обуначига 7 тийин. сотувда 10 тийин.

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ МАЖЛИСИ

16 май куни Кремлда А. И. Лукьянов раислигида СССР Олий Кенгаши раёсатининг мажлиси бўлди.

Янги иттифоқ шартномасининг лойиҳаси юзасидан СССР Олий Кенгаши комитетларининг ва палаталари доимий комиссияларининг, депутатлик гуруҳлари ва айрим. депутатларнинг таклифларини кўриб чиқиш тартиби тўғрисидаги масала муҳокама қилинди.

Раёсат СССР ҳукуматининг тангликка қарши дастури амалга оширилиши муносабати билан СССР Олий Кенгашининг сессиясида кўриб чиқиладиган қонун лойиҳаларининг рўйхатини белгилади. Фуқароларнинг даромадларини индекслаш, монополияни тугатиш, мол-мулкни давлат ихтиёридан чиқариш ва хусусийлаштириш, ажнабий сармоялар тўғрисидаги қонунларнинг лойиҳаларини ҳамда мамлакатдаги танглик вазиятини бартараф этишга ва бозор муносабатларига ўтиш шароитида аҳолининг ижтимоий ҳимояланишини таъминлашга қаратилган бошқа қонун ҳужжатларини олий ҳокимият органи муҳокамасига биринчи навбатда киритиш зарур, деб топилди.

Мажлисда СССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси ишини давом эттириш билан боғлиқ бўлган бошқа баъзи масалалар ҳам муҳокама қилинди.

(ТАСС).

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг

ФАРМОНИ

ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИ БАЗАВИЙ ТАРМОҚЛАРИНИНГ БАРҚАРОР ИШЛАШИНИ ТАЪМИНЛАШГА ОИД ЭНГ МУҲИМ ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

Халқ хўжалиги мушкул аҳволга тушиб қолди. Ишлаб чиқариш пасаймоқда, миллий даромад ҳозирнинг ўзидаёқ ўн фоиз камайди. Хўжалик алоқаларининг бузилиши минглаб корхоналарнинг тўхтаб қолиш хавфини келтириб чиқармоқда. Миллионлаб кишилар ишсиз қолишлари мумкин.

Вазият аввало базавий тармоқларда алоҳида ҳаракат қилишни талаб этмоқда, барча корхоналарнинг нормал ишлаши шу тармоқларга боғлиқ.

Иқтисодиётни танглиқдан чиқариб олиш юзасидан СССР Олий Кенгаши қўллаб қувватлаган дастурга, СССР Президенти билан жумҳуриятлар олий мансабдор шахсларининг 1991 йил 23 апрелдаги қўшма баёнотига асосланиб қарор қиламан:

1. СССР Вазирлар маҳкамаси, жумҳуриятларнинг ҳукуматлари электр-энергетика, кўмир, нефть, газ, химия, нефтни қайта ишлаш саноати, металлургия ва темир йўл транспортининг узлуксиз ишлашини таъминлаш юзасидан энг зарур чора тадбирларни кўрсинлар.

Мазкур тармоқларнинг корхоналари учун 1991 йил мобайнида хўжалик юритишнинг, меҳнат ва ишлаб чиқаришни рағбатлантиришнинг устивор шарт-шароитлари қўлланилсин. Айни вақтда давлат буюртмаларининг ва хўжалик шартномаларининг бажарилиши учун, меҳнат ва ишлаб чиқариш интизомини бузганлик учун корхоналар ходимларининг масъулияти, шу жумладан моддий масъулияти ҳам оширилсин.

2. Базавий тармоқларнинг корхоналарига ишлаб чиқарилган маҳсулотнинг 10 фоизгача бўлган қисмини (аниқ миқдорни жумҳуриятларнинг ҳукуматлари белгилайди) шартномавий нархлар билан ички бозорда мустақил сотиш ёки белгиланган тартибдаги лицензияларга мувофиқ чет элга сотиш (экспорт учун мажбурий маҳсулот етказиб бериш топшириғи бажарилган тақдирда) ҳуқуқи берилсин.

3. Нефть, газ, кимё, нефтни қайта ишлаш ва металлургия саноатида маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмларини тиклаш ва кўпайтириш мақсадида 1991 йил учун фавқулодда тадбир сифатида шу йилнинг январь — апрель ойларидаги ҳақиқий иш кунлари (вақти) учун ўртача кунлик ишлаб чиқаришдан ортиқча маҳсулот ишлаб чиқариш кўпайишининг (натура ҳолида) ҳар фоизи учун мазкур тармоқларнинг корхоналардаги ойлик истеъмол фонди беш фоиз кўпайтирилади. Бунинг учун корхоналар ихтиёрида қолган даромаддан фойдаланилсин, фойда етмаган тақдирда эса бюджетга тўланадиган бадаллар камайтирилсин.

СССР Энергетика ва электрлаштириш вазирлиги, СССР Кўмир саноати вазирлиги, СССР Темир йўл вазирлиги 1991 йил учун қабул этилган ва шу тармоқлар ходимларининг иш ҳақини уларнинг меҳнат натижаларига боғлиқ равишда анча оширишни кўзда тутадиган қарорлар сўзсиз бажарилишини таъминласинлар.

4. Халқ депутатлари маҳаллий советлари уларнинг ижроия ва бошқарув органлари базавий тармоқлар корхоналарининг фаолиятига ғайриқонуний аралашишга йўл қўймай, уларнинг ишига ҳар томонлама кўмаклашишни таъминласинлар.

Белгилаб қўйилсинки, корхоналар ўртасидаги, шунингдек корхоналар билан ҳар қандай даражадаги бошқарув идоралари ўртасидаги низолар СССР Олий ҳакамлик суди ва иттифоқдош жумҳуриятларнинг тегишли ҳакамлик идоралари томонидан кўриб чиқилади.

5. Ушбу фармоннинг 1-моддасида кўрсатилган тармоқларда 1991 йилда алоҳида иш тартибининг баъзи тадбирларини жорий этиш зарур, деб топилсин. «Жамоа меҳнат низолари (можаролари)ни ҳал этиш тартиби тўғрисида»ги СССР қонунининг меҳнат низоси (можароси)ни ҳал этиш воситаси сифатида ишни тўхтатишга йўл қўймайдиган 11-моддаси кўмир, нефть, газ, кимё ва нефтни қайта ишлаш саноати, металлургия барча корхоналарига жорий этилсин.

Белгилаб қўйилсинки, ишлаб чиқаришни издан чиқарадиган ёки корхоналар ҳудудида жамоат тартибини бузадиган шахслар, агар уларнинг хатти-ҳаракатлари ўз характери жиҳатидан жиноий жавобгарликка тортилмайдиган бўлса, қонунга мувофиқ маъмурий ва моддий жавобгарликка тортиладилар.

6. СССР Вазирлар маҳкамаси, иттифоқдош жумҳуриятларнинг ҳукуматлари ушбу фармоннинг амалда рўёбга чиқарилишини таъминлайдиган қарорларни икки ҳафта муддатда қабул этсинлар, шунингдек СССР Олий Кенгашига тақдим этиш учун СССР қонун ҳужжатларига алоҳида иш тартибини таъминлаш учун зарур бўлган ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги таклифларни тайёрласинлар.

7. Ушбу фармон матбуотда эълон қилинган пайтдан бошлаб кучга киради.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти — **М. ГОРБАЧЕВ.**

Москва, Кремль,
1991 йил 16 май.

Уз уйинг — ўлан тўшагинг, дейишади. Меҳнатобод районидаги «Ленинград» давлат хўжалиги ишчилари уй-жой қуриш учун ер олишди-ю, дурадгорлар топиш масаласида қийинчиликка дуч келишди. Бу муаммони халқ депутатлари қишлоқ совети раҳбарлари ҳал этишди: Қўқондаги «Сервиз» кооперативи билан шартнома тузилди. Ҳозир ана шу ташкилотнинг Олимжон Орипов бошлиқ бригадаси усталари чўлқуварларнинг мушкулини осон қилмоқдалар.

СУРАТЛАРДА: 1. Халқ депутатлари қишлоқ совети раиси Ботирали Холдоров ва давлат хўжалиги бош агрономи Элибой Қубаев келгуси режалар хусусида суҳбатлашмоқдалар. 2. Дурадгорлар иш пайтида. 3. Бригада етакчиси Олимжон Орипов ҳар юмушда ўрнак.

Еркин БОТИР олган суратлар.

ЖИГАРИСТОН: ФОЖИАНИНГ ЎН ТЎРТИНЧИ КУНИ

ҲАМДАРДЛИК ТЕЛЕГРАММАСИ

Табиий офат натижасида ҳалок бўлганларнинг оила аъзоларига ва қариндош-уруғларига, жабр чеккан аҳолига Белоруссия ҳалқи номидан чуқур ҳамдардлик билдирамиз.

Белоруссия ССР Олий Кенгашининг Раёсати.

ЛОЙИҲА ТАЙЁР

Хайрли ишда Ўзбекистон шаҳар қурилиши илмий-тадқиқот ва лойиҳалаш институти ходимлари ҳам четда туришгани йўқ. Улар қисқа муддатда хавфли зонадан кўчирилган 50 оила учун қурилажак қўрғон лойиҳасини тайёрлашди. Бунда айниқса бош муҳандис А. Крапов бошлиқ меъморлар ва муҳандислар гуруҳи жонбозлик кўрсатишди. Жумладан етакчи муҳандис Антонина Ким бир кунда қўрғонга олиб борувчи йўл тарҳини чизиб берди. Меъморлар Ж. Малибоков, Г. Пеннашкильд, Ю. Мордухович, Г. Плятченко, Т. Исоқов, Т. Юсупхоновлар лойиҳани тайёрлашда маҳаллий аҳолининг турмуш тарзи, талаб ва эҳтиёжларини инобатга олишди.

Қўрғон Ҳақперман маҳалласининг шимолий қисмида қад ростлайди. Ҳар бир уйнинг қурилиши давлатга 45—50 минг сўмга тушади. Уларда кишиларнинг нормал турмуш кечиришлари учун зарур бўлган барча шароитлар яратилади.

Ф. РАҲИМ, Е. БОТИР.

СУРАТДА: Жигаристонда қад кўтарилажак янги уйлар кўриниши шундай бўлади.

МАКТУБЛАРДА ЭЛ ОВОЗИ

ИЛДИЗЛАРИНИ ИЗЛАЙЛИК

Шу нарса сир эмаски, шўро тузуми ҳозиргача ўртамиёна одамнинг бошини силаб келди. Шароитга тез мослашадиган, «юқори»нинг иродасини иккиланмай бажарадиган, ўткир масалаларни четлаб ўтадиган кишилар мансаб пиллапояларидан тез кўтарилар эдилар. Шунга зид равишда ўта ишчан, камчиликларга муросасиз, ташаббускор одамлар зарбага учрашар, сиқув остига олинар ва майдонни тарк этишга мажбур бўлишарди. Бундай ҳоллар такрорланмаслиги учун истеъдод соҳибларини ҳимоя қиладиган алоҳида дастурлар ишлаб чиқилиши керак. Бошқарув маҳкамасида ишлаётганлар учун худди шахматчиларга ўхшаб рейтинг шкаласи жорий қилиш лозимдир. Шахс фаолиятига аниқ мезон қўювчи бундай тадбирларнинг жорий этилиши сансалорлик илдизларига зарба берса ажаб эмас.

Бултурвой СИДДИҚОВ.
Андижон вилояти, Пахтаобод шаҳри.

ЎҒРИНИНГ ШЕРИГИ КИМ?

Ўтган йил ёзда икки бош қорамолим йўқолди. Район ички ишлар бўлими терговчиси Ўктам Ҳайдаров ҳузурида гувоҳ Ғ. Жониев ўғриларни кўрганини, уларнинг бири Бобобеков Таваккал эканини очиқ айтди. Шундан кейин Бобобековнинг уйидагилар мендан кечирим сўрашди, даъвомдан қайтишимни илтимос қилишди. Мен эса молларимни топиб беришларини, айбдорларнинг жазолашни талаб қилдим. Бироқ негадир терговчи Ў. Ҳайдаров ишни пайсалга сола бошлади. Мен нажот излаб вилоят прокуратурасига, ички ишлар бошқармасига учрашдим, улар районга ҳавола қилаверишди. Ҳатто Ўзбекистон ССР халқ депутати Ҳайдар Эшонқуловнинг аралашуви, район рўзномасида шу ҳақда «Айб кимда?» сарлавҳали мақоланинг босилиши ҳам наф бермади. Юқори ташкилотларга бир йил ичида 53 та хат йўлладим. Ҳаммаси Ў. Ҳайдаровнинг «Бор, ҳеч иш чиқара олмайсан!» деган дағдағаси билан йўқ бўлиб кетаяпти.

Карим РЎЗИБОЕВ,
ишчи.
Қашқадарё вилояти, Ульянов районидаги Қамаши қишлоғи.

МУНОСИБЛАРНИ УНУТМАЙЛИК

Юртимиз тарихи алоҳида фидойи одамларнинг қаҳрамонлик ва шон-шуҳрат тарихи умумлашмасидир. Бироқ биз бутун умрини бугунги ҳаётимиз учун бахшида қилган кишиларни муносиб тарзда эъзозлай олмаяпмиз. Вафот этгач, кўплари унутиб юборилаяпти. Андижонда Ҳайдарали Сирожиддинов, Олимжон Умрзоқов, Мавлонжон Усмонов довруғ таратиб ўтдилар, одамлар қалбида яхши хотиралар қолдирдилар. Бугунги кунда уларнинг муборак номларини абадийлаштириш ҳақида ўйлаб кўриш ҳам фарз, ҳам қарз.

А. НОРМУҲАММЕДОВ,
тарих фанлари номзоди.

ЖАЗО ЎРНИДА... СИЙЛОВ

Савдо ходимларининг қинғирликлари ҳақида айтилмаган гап қолмади, бироқ бундан биронтасининг хулоса чиқариб олганини билмаймиз. Ҳозирги танг шароитда ҳам уларнинг айримлари озиқ-овқатларни яшириб қўйиш, тарозидан уриб қолиш, ошиқча ҳақ олиш билан шуғулланишаяпти. Тарки одат — амри маҳол экан-да. Бироқ шуниси аниқки, гап-сўз қанча кўп бўлмасин, ҳали биронта қаллоб сотувчининг иши судда кўрилди, деб эшитганимиз йўқ. Наҳотки бизда қонунларнинг кучи оддий тартиббузарларга ҳам етмаса?! Менинг бу хатимни юздан ортиқ Қаҳрамон оналар ва фахрийлар номидан деб билгайсизлар.

Адашбой АСРОРОВ.
Чортоқ райони.

МАРД БЎЛАЙЛИК

«Труд» газетасидаги «Ўзбекистон: турғунликка қайтиш» сарлавҳали мақолани ўқиб, ўйланиб қолдим. Марказий матбуот чиқишларида, хусусан биздаги салбий ҳолатларни бўрттириб, ёритилган мақолаларда тирноқча ҳақиқат бормикан? Халқимизда «Мард ўзидан кўради, номард—бировдан» деган мақол бор. Шундай экан, кўп ҳам жиззакилик қилавермай, ўз обрўимизни тўкаётган баъзи хатти-ҳаракатлар ҳақида ўйлаб кўрсак, фойдадан холи бўлмасди. Хушомадга эшилиб айланган тиллар танқидга ҳам уста бўлиб қолади. Кечаги кунимизни қоралаб обрў олиш кучайиб кетди. Сояcига сиғиниб юрган одамни ўзимиз тарки хоб қилдик... Ҳа, деб кўкракка уравермай, олди-орқамизни эртароқ йиғиштириб олсак яхши бўларди.

Мамасоли ЭШИМБОБОЕВ.
Қўшработ райони.

ИШОНМАДИМ

У. Абдуазимованинг «Мен шундай мамлакатни кўрдим» мақоласи жуда самимий ва таъсирчан ёзилган, лекин ундаги баъзи ўринлар менда эътироз уйғотди. Хусусан «Сони» магнитофони сотиб олишга 100 лир етмагач, нега ҳамюртимиз бузуқ соатларини таклиф этдилар? Аввало чет эл сафарига бундай соат тақиб боришга ишониб бўлмайди, қолаверса, пули етмагач, албатта, магнитофон сотиб олиш шартмиди? Туфлининг йўқолиши билан боғлиқ воқеалар эса ҳам фаровонликни, ҳам ўғрилар борлигини кўрсатиб турибди.

Шодиёр РАВШАНОВ.
Хатирчи райони.

СОЗЛАРИМИЗ СОЗМИ?

Рўзномаларда, радио-телевидение эшиттиришларида миллий мусиқани миллий чолғуларда ижро этиш камайиб кетаётгани ва Ғарб чолғуларига ёшларимиз ёпишиб олаётганликлари қаттиқ танқид қилинмоқда. Бундай таъналарнинг аксарияти асосан ишқибозлардан, яъни касб-кори санъаткор бўлмаган кишилар томонидан билдирилмоқдаки, бу ҳолни тушуниш мумкин. Бироқ созандалик ёки қўшиқчиликнинг машаққатини татиб кўрганлар бундай фикрга қўшилавермайдилар. Ҳеч кимга сир эмас, иш қуролинг соз бўлса, машаққатинг оз бўлар деганларидек, ҳар томонлама замонавий электр асбобларини чалиш ҳатто дурустроқ жўр бўлмайдиган рубобда куй ижро этишдан минг марта яхши. Негаки, бизнинг рубоб, дутор, най каби миллий чолғуларимиз ниҳоятда сифатсиз ясалмоқда, уларни қўлингга ҳам ушлагинг келмайди. Иқтидорли мусиқачилар чет эл чолғуларида ҳам бизнинг дурдона куйларимизни юқори маҳорат билан ижро этаётган эканлар, бу ҳолни фақат табриклаш керак.

Ёдгор БОЗОРОВ.
Қашқадарё вилояти, Ульянов райони маданият уйининг директори.

«СОҚОЛИ ОҚАРГАН» ҚУРИЛИШЛАР

«Халқ сўзи»да Абдукарим Раҳимбердининг «Шукур қилсанг арзийди» сарлавҳали мақоласини ўқигач, хўжалигимизда битмай ётган баъзи қурилишлар ҳасратини қоғозга туширишга аҳд қилдим. Бундан 12 йил олдин пиллахона қурилиши тугалланиб (қоғозда), очилиш маросими ҳам бўлган, собиқ обком котиби дабдаба билан лентани қирққан эди. Бироқ бу пиллахонадан бир йил ҳам фойдаланилгани йўқ. 1982 йилда яна трактор парки қурилиши бошланди-ю иш тугамасдан бир томони чўка бошлади... У ҳам чала қолди. Бир миллион сўмдан ортиқ маблағ сарфланган бундай чала иншоотларнинг тақдири билан қизиқишадими?.

Юнус АТОЕВ.
Самарқанд районидаги Ленин номли жамоа хўжалиги.

ИККИЛАНИБ ҚОЛДИК

Рўза ҳайити куни педагоглар ишга тўлиқ келишди-ю бироқ... ўқувчилар мактабга қадам ранжида қилишмади. Негаки, Президент фармонини ҳар ким ўзича тушунган экан. Албатта, бундай англашилмовчиликни бартараф этиш лозим.

Шоира МИРСИДДИҚ қизи,
Тошкент шаҳри, Ҳамза районидаги Ленин номли мактаб.

МАЪҚУЛЛАЙМАН

Табиий равишда тарихимизни ўрганишга қизиқиш кучаяпти. Шундай шароитда Тошкент шаҳрида асори-атиқаларни сақлайдиган жой — тарих музейи бўлмаслиги кулгили ҳол. В. И. Ленини Марказий музейи филиали биносини шундай мақсад учун фойдаланиш тўғрисидаги ҳукумат қарори жуда ўринли, фақат бу ишни тезлаштириш керак. Кимки пролетариат доҳийсининг ҳаётига астойдил қизиқса, унинг ҳаёти ўтган ерларга бориб зиёрат қилиб келгани ўринли. Ахир одамлар эътиқод юзасидан Маккаю Мадинага боришади-ку!

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ,
Янгиқабоғ районидаги «Шарқ юлдузи» колхози.

БИР КИТОБ ЎҚИГАНДИМ

Эллигинчи йилларнинг ўрталарида «Простой смертный» деган китоб ўқиган эдим, у эски рус тилида 1870—1880 йиллар чамаси босилган. Унда Алишер Навоий ҳақида қизиқ маълумотлар берилганди. Жумладан, Хитой савдогарларидан биринчи марта порох сотиб олишгани, Навоий тарҳи асосида замбарак ясашгани, уста рус бўлиб, уни озод этишгани ҳақида ўқигандим. Муаллиф ўша уста (у қул бўлган)нинг авлодларидан эди. Унда ёзилишича, улуғ шоир Алишер Навоий дунёда биринчи замбарак яратган киши бўлади. Шу ҳақда батафсил маълумот борми?

Эрмат НУРМУҲАММЕДОВ.
Тошкент вилояти,
Калинин райони.

ДЕҲҚОН НИМА ИСТАЙДИ?

Туронда уч минг, минг, ҳатто юз йил аввал ҳам деҳқончилик санъати ғоят юксак бўлган. Иброҳим Мўминовнинг таъкидлашича, ер шароити ғоят мураккаб, паст-баландликдан иборат Афросиёб шаҳрига сопол қувурлар билан сув келтирганлар. Ерлари унумдор, бениҳоя гўзал юрт деб таърифланган диёримиз ҳақида Истархи шундай ёзган экан: «Самарқанд Сўғдида, шунингдек Самарқанднинг ўзида ҳам нигоҳингиз кўкаламзорга ва ёкимли жойларга тушади, унинг яқинида дарахтсиз тоғлар ва чаиги чиқиб ётган даштлар йўқ... Сўғд оллоҳ мамлакатларининг энг унумдор ерндир, унда энг яхши дарахтлар ва мевалар, одамлар яшайдиган ҳамма жойда боғлар, ҳовузлар ва оқар сувлар бор: оқар сувли ариғи бўлмаган кўча ёки уй камдан-кам учрайди».

Ана шу ўлкада бугун деҳқончилик не сабабдан бу қадар ночор аҳволга тушиб қолди? Бунга, менимча, етмиш йил давом этган ижтимоий тузумнинг айрим жиҳатлари сабабкор: биз ер, сув, моддий ва маънавий бойликларни алоҳида шахслардан тортиб олиб, ҳукумат ихтиёрига ўтказдик, яъни аввал камбағаллар бойларга қароллик қилган бўлсалар, энди ҳамма камбағаллаштирилиб, ҳукуматга қароллик қиладиган, «гаҳ» деса қўлига қўнадиган, измидан чиқмайдиган, икки қўлидан бошқа қуроли ҳам, ичи ачийдиган нарсаси ҳам йўқ пролетариатга айлантирилди.

Ҳозир тушуниб етдик. Ер бирор шахсга мулк қилиб берилса, фойдаси катта экан. 1990 йили Зарбдор районига қарашли «Тараққиёт» давлат хўжалигида йигирма сотих ерга пиёз экkan деҳқон ўртача уч минг сўм даромад қилди. Худди шу бригаданинг ўзида бир гектар пахтазордан беш юз сўм атрофида фойда олинди. Кўраяпсизки, давлат ери ҳамда хусусий ер берган фойда орасидаги фарқ бениҳоя катта. Биз эса ҳар йили бригада пудрати, жамоа пудрати, оила пудрати, чек тартиботи, яна алланималарни ўйлаб топаяпмиз, ишқилиб деҳқонни чалғитиш пайидамиз. Мақсад — ерни бериб қўймаслик. Деҳқон ерга эга бўлса, у даромадни ҳеч ким билан бўлишмай қўяди. Бизда эса унинг шериклари шу қадар кўпки... «Шашмақом» телефильмини кўргансиз: мўл ҳосил етиштирган деҳқон оиласи билан қувониб турганда қатор-қатор солиқчилар, закотчилар келиб, ҳақларини талаб қилишади. Оқибат деҳқон бир ҳовуч дон билан қоладики, бу на қишликка, на янаги йил учун уруғликка етади.

Ҳозирги деҳқон ўша — даҳшатли деб аталмиш феодал даври деҳқонидан бойроқми, тўқроқми? Турмуши афзалми?

Тўғри, ерни бўлиш жараёнида бирқанча қийинчиликлар юзага келиши мумкин. Жиззах дашти шароитида оладиган бўлсак, битта пайкал 70—80 гектар. Дейлик, шу ерни 7—8 оилага бўлиш керак. Сув можароси бошланади, чунки суғориш йўллари битта, 8 кишининг ҳар бири биринчи бўлиб сув олишни истайди. Аммо минг йиллардан бери бу муаммо ҳал бўлиб келган эди-ку. Наҳотки энди келишолмасак?

Тўғри, ер бўлиштирилса, ҳатто ишчи кучи етишмайди деб ҳисобланадиган Жиззах чўли хўжаликларида ишсизлик юз бериши тайин. Аммо бунинг ҳам олдини олиш мумкин. Мисол учун, Дўстлик районида ҳозир майда ҳунармандчиликка кенг йўл очилди, совунгарлик устахоналари, мойжувоз, тегирмонлар ҳаракатга тушди. Пахтани қайта ишлаш билан боғлиқ корхоналар қуриш мўлжалланаяпти. Бундай тадбирларга кенг равишда киришиш вақти аллақачон етган. Чунки ўтган йили Зарбдор районида алмашлаб экишга тўлиқ ўтилгани сабабли илгари пахтанинг ўтини тозалаб чопиқчилик қилиб юрган кўпгина аёллар бекорчи бўлиб қолишди. Афсуски, бу ҳол биргина район ёки вилоятга тааллуқли эмас.

Биз-ку ерни тўлиқ бўлиштириш ҳақида сўзлаяпмиз, ҳолбуки кўпгина хўжаликларнинг раҳбарлари республика Президенти фармонини бажаришдан бўйин товлаяптилар, оилаларга 25 ўрнига 10—12 сотихдан ортиқ ер ажратишни истамаяптилар.

— Биз тўққиз юз гектар унумдор ерни аҳолига бўлиб беришга мажбур бўлдик, — деди ғаллаороллик раҳбарлардан бири, отасидан қолган ерни бўлиб бергандай миннат қилиб.

Ахир ҳар қандай ҳукуматнинг биринчи мақсади фуқарони тинчитиш, қорнини тўйдириш, уст-бошини бутлаш эмасми? Шундай. Президент шу ниятда фармон чиқарди. Жойлардаги раҳбарлар эса... деҳқонга ақл ўргатиш билан банд. Ҳамон чигитни қандай экиш кераклиги тўғрисида кўрсатма бераяпмиз. Телевизордан туриб: «Вақтинг кетди — нақдинг кетди» деб деҳқонни шошилтираяпмиз, фалончи чигитни экиб бўлди, деб бошқаларга кўз-кўз қилаяпмиз. Ҳолбуки, пахта — аввало деҳқоннинг даромад манбаи, у пахтакорга керак! Демак, нимани қачон қилишни аввало пахтазордаги механизатор, сувчи белгиласин. Пахтани дўл урса, деҳқон йиғлайди. Зарбдорда канал тошиб, пахтазорга йўналганда пишқирган сувни бригаданинг ўн аъзоси ўзларига берилган 13 сотих томорқага буришганига гувоҳ бўлганман. Ўшанда ҳеч ким орден-медал талаб қилмаган, талаб қилиш хаёлига келмаган. Уларнинг ўйлагани: пахта мўл бўлса, кузда бунинг йиллик мукофоти бор! Ҳа, ҳар бир деҳқон йиллик мукофотни назарда тутиб ишлайди, чунки йил бўйи оладиган ойлик маоши жуда оз. Партия ва совет идораларида маошнинг ками тўрт юз сўм бўлиб турганда сувчи уч юз сўм олса (у ҳам ёз ойлари), дўпписини осмонга отади. Деҳқонга ҳозирги шароитда бундан ортиқ маош беришнинг иложи ҳам йўқ, чунки етиштирган маҳсулоти сув текин! Токи...

Токи ҳар бир деҳқон етиштирган маҳсулотини ўзи бозорга чиқариб, ўзи истаган нархда сота олмас экан, токи ер деҳқонга хусусий мулк сифатида берилмас экан — ҳар қанча пудратларни жорий қилмайлик, бу соҳада туб ўзгаришга эришиб бўлмайди.

Пахтакор районининг «Самарқанд» давлат хўжалигида Ҳидир Саид ўғли йигирма йилдан бери механизаторлик қилади. Саккиз фарзанди билан уч хонали давлат уйида яшайди. Йигирма йилдан бери бири икки бўлмаган эди. 1990 йили хўжаликда қандайдир кескин ўзгаришлар содир бўлди-ю, пахтакорларнинг аҳволи ижобан ўзгарди. У оиласи билан йигирма минг сўм йиллик мукофот олди. Энди ҳайрон: бу пулга «Жигули» олай деса, машина бозорда фалон пул. Бу ёқда икки ўғил, бир қиз вояга етиб турибди. Бирини ўқишга киритай, деса, бу ҳам ҳаракат талаб ташвиш! Уйлантирай деса, ўн жон уч хонада яшаяпти. Янги оилага янги жой керак. Янги уй қурай деса, қурилиш жиҳозлари ҳозир пулга топилмаяпти. Хўжалик эса янги уй қуришни аллақачонлар тўхтатган. Авваллари яхши эди, киссада мири йўқ, амаллаб кун кўрардинг, қориндан бошқа ҳеч нарсани ўйламасдинг. Шунинг учун социализм назариячилари мол-мулкнинг бари давлат ҳисобига ўтказилиши керак, дейишгандирда. Пулинг бўлса-ю, уни нима қилишни, қандай фойдаланишни билмасанг, оладиган нарсанинг ўзи бўлмаса... Ишқилиб Ҳидир Саиднинг пули эллик, юз сўмликлар алмашганда куйиб кетмаган бўлсин. Куймаган тақдирда ҳам бир қулоч тушунтириш хати ёзгани тайин.

Ҳозирги мураккаб шароитда озиқ-овқат маҳсулотларини кўпайтиришнинг ягона йўли деҳқонга эркинлик бериш, унга «фойдали маслаҳатлар» билан эмас, амалий жиҳатдан (моддий-техника таъминоти, ижтимоий масалалар, маҳсулотни сотиш ҳуқуқини муҳофаза этиш ва бошқалар) кўмаклашиш зарур. Республика ҳукумати ана шу ишлар бошида турибди-ю, бироқ жойларда деҳқонга мадад бериш ҳамон пайсалга солинаётир. Шу боисдан ҳам бугунги соҳибкору миришкорга ота-боболари бунёд этган боғу роғлар, ям-яшил далалардек тўкин-сочинли бўстон яратиш ҳозирча ўта қийин кечмоқда. Деҳқонга кўп нарса керакмас: у қўлидаги бюрократия чилвирининг ечилишини ва кетмон чопаётганда биров халақит бермаслигини истайди.

Абулқосим МАМАРАСУЛ ўғли,
«Халқ сўзи» мухбири.

«Қуёш физикаси» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоаси энг замонавий фан янгиликларини халқ хўжалиги тараққиётига хизмат қилдиришга ўз ҳиссаларини қўшмоқдалар.

СУРАТДА: бирлашманинг илмий котиби В. Петров (чапда) ва муҳандис-технолог С. Очилов иш пайтида.

А. ЗУФАРОВ суратга олган.

ЎТМИШДАН САДО

ҒАРОЙИБ ТУҲФАЛАР

Ичонқалъа қўриқхонасидаги Жумъамачит 936 йилда қурилган бўлиб, Хиванинг энг қадимий меъморчилик обидаларидан биридир. Машҳур араб сайёҳи Ал-Мақдисий бундан минг йил бурун номини тилга олган бу мачитнинг 212 та устуни бор, ҳар бири ёғоч ўймакорлигининг нодир намунаси. Аммо устунлардан бири бошқаларидан фарқ қилади.

Маъжусийлар тангриси Шива тасвири билан безатилган бу устун сайёҳларни ҳайратга солади. Қайси мусаввирнинг иши экан? Ислом мамлакатига маъжусий наққош қаёқдан келган?

Тилдан тилга кўчиб келаётган ривоятга кўра Паҳлавон Маҳмуд Ҳиндистонда полвонлар беллашувида ғолиб чиқади ва унга дид билан ишланган ноёб устун соврин тариқасида бериладн. Туя карвони билан кажавада Хоразмга келтирилгач, Паҳлавон Маҳмуд уни мачитга ҳадя қилади.

Бу ҳақиқатмикин ёки афсона? Устун тақдир тақозоси билан Хоразмга келиб қолган ғайридин наққошнинг ҳунари бўлса-чи? Бу саволларга аниқ жавоб бериш қийин, албатта. Лекин эзгу ният билан туҳфа қилинган устун мачитга хизмат этмоқда. Наққошлик санъати дурдонаси сифатида ҳам у катта қимматга эга. Бу билан демоқчимизки, гап шаклда эмас, моҳиятда.

Шу ўринда яна бир ғаройиб туҳфа ҳақида тўхталиб ўтмоқчиман. 1303 йилда бунёд этилган Саид Аловуддин мақбараси Хивадаги кошинкорлик санъати ёдгорликлари орасида алоҳида ўрин тутади. Кошинлардаги бўртма нақшлар ҳамманинг диққатини тортади. Бу ерда эътиборни ўзига жалб қиладиган яна бир нафис буюм мавжуд. Шипга осиғлиқ чиройли шамдонда салб тасвирини кўриб, ҳайрон бўласиз. Воажаб! Христиан динининг рамзий белгиси акс эттирилган шамдон ислом авлиёси мақбарасида турса-я! Ҳа, худди шундай.

Ҳикоя қилишларича, шамдон машҳур қадамгоҳга аллақайси савдогарнинг ҳадяси экан. Константинополь (Истанбул) шаҳридан келтирилган, дейишади. Савдогар Астрахандан келган, деган маълумот ҳам тилга олинади. Шамдонда салб шакли борлигини пайқаб қолган уламоларнинг айримлари уни муқаддас жойга киритишга қарши фикр билдиришади. Шайхулислом: «Ул зотга иззат ифодаси деб нур асбобини ҳадя қилибдир, салб суврати асбобсоз эътиқодига ишора. Буюкларимизга бегона таъзими деб қабул қилгаймиз. Бунда динимизга шаккоклик кўринмайди», — деганидан кейингина шамдонга қадамгоҳда ўрин берилган.

Бизнингча, ақлга мувофиқ иш бўлган. Ҳар кимда ўз динига садоқат бўлиши табиий. Совғадан ғараз, ўзгаларга христиан динини тарғиб қилмоқ эмасмикин, деган шубҳага борганлар ҳам йўқ эмас. Ғараз тарғибот бўлса, олтин салблармн, бебаҳо мукофотлармн, хуллас, ҳар қандай дунёвий манфаат комил мусулмоннинг эътиқодини ўзгартира олмайди.

Фозил ЗОҲИД.

ТАЛАБАЛАР ТАЛАБИ

«ХАЛҚ СЎЗИ»ГА ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИНИНГ ЎЗБЕК-ҚОЗОҚ ФИЛОЛОГИЯСИ ФАКУЛЬТЕТИДАН ЮБОРИЛГАН ҚУЙИДАГИ МАКТУБГА 200 НАФАРДАН ОРТИҚ СТУДЕНТ ИМЗО ЧЕККАН

Биз таълим олаётган Низомий номли Тошкент давлат педагогика институти ўзбек-қозоқ филологияси факультетида талабаларнинг мана бунга ўхшаш савол-жавоблари тез-тез эшитилиб туради:

— Янги дарсни ким ўтар экан?

— Бор-ку...дипломат кўтариб юради, исм-фамилиясини аниқ билмайман, ўтган йили тўртинчи курсларга дарс берарди-ку!..

Энди Тошкент давлат дорилфунунининг худди шу факультетида қулоққа чалинадиган гапларга эътибор беринг:

— Эшитдингми, янги фандан Озод Шарафиддинов (ёки Бегали Қосимов, Раҳмон Қўчқор ва ҳоказо) дарс ўтаркан.

— Вой, қандай яхши!

Ана энди, ҳурматли муштарий, ҳар иккала суҳбатни қиёсланг.

Биз факультетимиздаги профессор-ўқитувчилардан нолиш ниятимиз йўқ. Бу ерда ҳам ажойиб муаллимлар жон куйдириб сабоқ бераётганликларига қарамай, уларнинг асосий кўпчилигини нафақат республикамизнинг турли жойларида, ҳатто факультетда таълим олаётган талабаларнинг кўпчилиги (агар ундан сабоқ олмаган бўлишса) танишмайди.

Кўпинча янги дарсдан кирган ўқитувчимизнинг исму шарифини (доцент ёки профессор бўлишидан қатъи назар) ўзидан сўраб олиб, унутиб юбормаслик учун дафтарнинг бир четига ёзиб қўямиз.

Дорилфунундаги адабиётшунослар оммавий ахборот воситаларида мунтазам қатнашадилар. Бизнинг факультетимиз адабиётшунос олимларининг эса йил давомида матбуотдаги чиқишларини санасангиз, бармоқларингиз ортиб қолади. Бу, фикримизча, факультетимизда ҳақиқий олимларнинг танқислиги оқибати.

Бугунги кунда республикамиз мактабларида адабиёт ўқитилиши оғир аҳволда эканлиги сир эмас. Бизнингча, бу жабҳада ижобий силжишларга эришмоқ учун ишни олий таълим даргоҳларида сабоқ бераётганлар савиясини юксалтирмоқдан бошлаш керак.

Савол туғилиши мумкин: «Дорилфунунда фаолият кўрсатаётган Озод Шарафиддинов, Умарали Норматов, Бегали Қосимов, Норбой Худойберганов, Раҳмон Қўчқоров кабилар республикамизда саноқли эмасми?»

Йўқ, биз бундай фикрда эмасмиз.

Маълумки, Тошкент шаҳридаги турли илмий муассасаларда ишлаб ижод қилаётган истеъдодли ўзбек адабиётшунослари ҳам оз эмас.

Масалан, биз турли адабий анжуманларда Иброҳим Ҳаққул, Сувон Мелиев каби фидойи адабиётшуносларнинг суҳбатларидан баҳраманд бўлдик. Булар номи эл оғзига тушган зукко олимлардир. Биргина Иброҳим Ҳаққулнинг ўзи кейинги икки йил ичида иккита монография («Занжирбанд шер қошида», «Шеърият, руҳий муносабат»), йигирмага яқин фавқулодда ўткир илмий мақолалар ҳамда «Аҳмад Ясавий ҳикматлари» девонини эълон қилди. Яна иккита китоби нашрдан чиқиш арафасида.

Сувон Мелиевнинг эса Октябрь инқилоби йиллари ва ундан кейинги давр ўзбек адабиётини тадқиқ қилган, бу адабиётдаги бирёқламаликлар ва «қолип»ларни фош қилиб ташлаган мақолаларини қизиқиб ўқиб борамиз.

Бу олимлар ўз суҳбатларида ҳам, асарлари билан ҳам ёшлар онгида янгича тафаккур шаклланишига катта ҳисса қўшмоқдалар ва бизда ана шундай истеъдодлар билан мунтазам мулоқотда бўлиш орзуси, эҳтиёжи туғилмоқда.

Юқорида айтиб ўтилганларга хулоса ясаб, институтимиз ректори Д. Ғ. Ғаниевдан шундай илтимосимиз ва талабларимиз бор: «Муҳтарам ректор, номлари зикр этилган икки зукко адабиётшунос, яъни Иброҳим Ҳаққул ва Сувон Мелиевларни бизнинг факультетимизга адабиётдан дарс бериш учун ишга таклиф қилиб, уларнинг доимий (соатбай эмас!) ишлашлари учун шароит яратиб берсангиз, жуда аъло иш бўларди. Ўз студентларингиз эзгу истагини ижобий ҳал этишингизга ишонамиз».

Албатта, сўнгги сўзимиз олимларнинг ўзларига: «Ҳурматли Сувон ака ва Иброҳим ака! Сизлар ўз иш жойингизда ҳам жуда керакли эканликларингизни яхши тушунамиз. Лекин сизлар рисоладагидай зиёли ва маърифатпарвар кишиларсиз. Бизнинг факультетимиз талабаларини бевосита мулоқотларда, дарсларда маърифатингиздан баҳраманд этишга даъват қиламиз ва бунга ишонамиз».

Комиссия раислари малака оширишда

ФАРҒОНА вилоят партия комитети қошидаги вилоятлараро партия, совет мафкура ходимларининг малака ошириш курсида биринчи марта совет ходимларининг ўқуви бўлди. Наманган, Андижон, Фарғона вилояти шаҳар ва районлари доимий комиссияларининг 40 дан зиёд раислари 19 кун давомида ўзаро фикр алмашдилар. Машғулотларни Фарғона давлат университетининг олимлари, политехника институтининг ўқитувчилари, вилоят партия комитетининг ходимлари олиб бордилар.

Айниқса иқтисод фанлари доктори, Фарғона давлат университетининг профессори Аҳмадали Ғафуров, Фарғона политехника институти доценти, фалсафа фанлари номзоди Неъматжон Усмонов, вилоятлараро партия курси мудири, тарих фанлари номзоди Турғуной Эгамбердиева, вилоят хотин-қизлар кенгашининг котиби Ҳукуматхон Жалилова машғулотларни юқори савияда ўтказдилар.

Халқ депутатлари Ленинск шаҳар советида ўтказилган семинар-машғулотлар пайтида доимий комиссия раислари ўз иш тажрибаларини ўртоқлашдилар, ечимини тополмаётган баъзи муаммолар хусусида фикрлашдилар.

Мўйдинжон МАТКАРИМОВ,
Халқ депутатлари Поп район советининг депутати.

Бугунги турмуш мавзуида

ПОЙТАХТДАН бор-йўғи ўн чақирим наридаги Заҳариқ дарёси кўприги олдида Тошкент район Давлат автомобиль назоратининг қароргоҳи жойлашган. Кўприкдан нарёғи — қўшни республикалар ҳудуди. Русияга ва ҳатто Хитойга ҳам шу йўлдан борилади. Бошқача қилиб айтганда, Заҳариқ кўприги — Ўзбекистоннинг улкан дарвозаларидан бири.

Яқинда бу ерда Тошкент вилояти БХСС хизмати вакиллари билан бирга икки-уч соат бўлдик. Мақсад Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашининг 1990 йил апрелидаги кенг истеъмол буюмлари ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини республикадан ташқарига ташиб кетишни чеклаш тўғрисидаги қарори қандай бажарилаётганини текшириш эди.

Юқоридаги қарор эълон қилинганидан кейин оддий бир истеъмолчи фуқаро сифатида менинг ҳам кўнглим анча таскин топганди: «Мана энди маъмурчилик бўлади, бозор баҳоси кескин пасаяди». Чунки серунум тупроғимизда етиштирилаётган мева-сабзавотларнинг кўп қисми қўшни республикаларга, асосан Русияга равона бўларди-да. Аммо минг афсуски, бозор баҳоси одам кутганчалик пастга тушмади. Аксинча, бу йил қишга келиб у аввалги йиллардагига нисбатан икки-уч бараварга кўтарилди. Масалан, қишда нок ва анор ўн беш сўм, олма саккиз сўм, узум ўн икки сўм, қовуннинг килоси уч сўмга чиқди. Сабзавотларнинг ҳам нархи осмонда. Нега шундай бўлаётир? Заҳариқ кўприги ёнида бу саволга анчагина жавоб топилди. Автомобиль назорати қароргоҳига келганимиздан сўнг беш дақиқа ўтмай иккита улкан юк машинаси тўхтатилди. «Узплодоовощтранс» автокорхонасига қарашли 75—78 ТНН номерли ЛиАЗ ва 74—82 ТНМ номерли КамАЗ ҳайдовчилари Михаил Жук ҳамда Николай Боровиков экан.

— Йўл бўлсин?

— Воронежга.

— Нима олиб кетаяпсизлар?

— Қовун.

— Қанча?

— Ҳар бир машинада ўн уч тоннадан.

— Қаердан ортдингиз?

— Олой бозоридан.

Охирги саволга жавоб — ёлғон. Чунки қовунни Воронежда сотишни мўлжаллаган одам ҳеч қачон уни олдин Олой бозорига олиб бормайди. Қолаверса, ўша куни бозорда қовуннинг килоси икки сўм эди.

Маҳсулот эгалари поездда кетишган эмиш. Ҳайдовчиларда сертификат — рухсатнома ҳам бор. Бироқ, Фарғона вилояти Киров районидаги «Ўзбекистон ССР 60 йиллиги» жамоа хўжалиги ва Фарғона вилояти ишлаб чиқариш-қидирув станцияси муҳрлари билан Охунжон Дадахўжаев ҳамда Ориф хўжа Эргашевларга берилган ушбу рухсатномаларда аниқ равшан қилиб «Фақат Ўзбекистон ССР ҳудудида сотишга рухсат этилади» деб ёзиб қўйилган. Яна қизиғи шундаки, қовунлар Сирдарё вилояти Зарбдор районидаги 16 «Д» давлат хўжалигида етиштирилган, сертификатлар эса... Фарғонадан.

Хўш, қовунларнинг кейинги тақдири нима бўлди деб қизиқарсиз? Қўлимизда бу маҳсулотни жумҳуриятдан ташқарига чиқармаслик учун барча қонуний ҳужжатлар бор. Қонун қўриқчилари ҳам шу ерда. Аммо... «Мен буни тайёрлов идорасига топширтиролмайман», — деди Тошкент район БХСС хизмати бошлиғи З. Нажимов.

— Нега?

— Чунки тайёрловчилар уни 80 тийиндан қабул қилишади. Эртага эгаси келиб тўполон кўтарса нима қиламан?

Мен ўйланиб қолдим. Вилоят БХСС хизмати вакили А. Шоматов масъулиятни зиммасига олиб, ҳайдовчилардаги ҳужжатларнинг бир четига «Тайёрлов идорасига топширилсин» деб ёзиб берди. Бу борада бошқа БХСС вакилини ҳайдовчилардан бири четга олиб, «қўйиб юбориши» учун минг сўм таклиф қилибди. 26 тонна қовун З. Нажимов ихтиёрида қолдирилди, унга ҳатто, нима қилиш кераклиги раҳбар ташкилот вакили томонидан ёзма равишда кўрсатилди. Лекин...

Орадан ҳафта ўтиб, қовунлар тақдири билан қизиқдим. З. Нажимов менга «ҳужжат» кўрсатди. У Фарғона вилояти Киров район бозори маъмурияти томонидан берилган справка бўлиб, қовунлар ўша бозорга туширилган эмиш.

Бу ҳужжатнинг ҳаққонийлигини текширишнинг ўзи жинниликдан бошқа нарса бўлмаеди. Чунки Тошкентдек шаҳри азимдан 20 тонна қовунни Фарғонанинг қишлоқ бозорига ким олиб сотмоқчи бўлади?

Ҳурматли муштарий, бу мухбир биргина қовун воқеасини бунча чўзди дея зериккан бўлсангиз, узр. Гап шундаки, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ва кенг истеъмол буюмларини республикадан четга чекланган миқдорда чиқариш тўғрисидаги қарор худди шу тариқа бажарилмаяпти! Ва шунинг оқибатида Тошкент бозоридаги нарх Москва, Воронеж бозорларидагидан фарқ қилмаяпти. Агар аҳвол шу зайл давом этса, улуғ ният билан деҳқонларга шахсий томорқа учун ажратиб берилган ерлар ҳам республика аҳолиси учун эмас, мамлакат аҳолисини боқиш учун хизмат қилаверади ва бозорларимиздаги қимматчилик қаҳатчилик бундан баттар ўсаверади.

Ўша икки соат ичида, кунпа-кундузи мева на саноат моллари ортилган ўнтача машина тўхтатилди. Текширувчилар боридаки икки машина қовунни республика аҳолиси учун олиб қололмадикми, бошқа пайтни қўяверинг. Хулоса шуки, қарор эл маъмурчилиги учун эмас, қарорни бажариш керак на зарур бўлган шахсларнинг манфаати учунгина хизмат қилмоқда.

Наманган вилоятидан беш тонна олма ортиб келаётган ҳайдовчи Жўрамирза акани саволга тутамиз.

— Қаёққа олиб кетаяпсиз олмани?

— Жамбулга.

— Машина қайси корхонаники?

— Кооперативга қарашли.

— Мана, 500 километрдан ортиқ йўл босиб келаяпсиз, ҳеч қаерда тўхтатишмадими?

— Тошкент вилоятида биринчи бўлиб сизлар тўхтатдинглар.

— Наманган, Ленинобод вилоятларида-чи?

— Етти жойда тўхтатишди.

— Қандай қилиб ўтказиб юборишди, улар ҳукумат қароридан бехабар эканми? Тўғрисини айтаверинг, шу ерга келгунча ГАИга неча сўм сарфладингиз?

— Бир юз ўттиз сўм...

Энди бошқа мисолларга мурожаат қилайлик. Янги йил арафасида Тошкент районидаги «Минводи» назорат қароргоҳида тўхтатилган 89—30 КГЛ номерли юк машинасида 5 мингтага яқин шампан шароби бор эди. Қарагандага олиб кетилаётган бу юк район БХСС бўлинмаси ихтиёрига ўтказилган. Бўлинма бошлиғининг уни «Тошкент шампан шароби заводига топширдик», «қайтариб юбордик» деган важлари ёлғон бўлиб чиқди. Корхона директори Й. Ғуломовнинг тушунтиришича, бу маҳсулот ўтган йили Қозоғистонга жўнатилиши керак бўлган 1 миллион 112 минг шиша шаробнинг нагонга сиғмай қолган қисми эмиш. Қизиқ, унда нега ҳайдовчи қўлидаги қонуний ҳужжат билан икки марта «қайтариб» юборилади? Нега у эгри йўллар билан республика ҳудудидан чиқиб кетишга ҳаракат қилади ва бунга эришади?

Шу йил 19 январь куни Черняевка қароргоҳида 58—99 ТЮШ ва 98—25 ТЮО номерли машиналар тўхтатилганида уларда Олмалиқ мебель комбинатида тайёрланган 23 та «Миор» юмшоқ мебель йиғмалари ва 4 та «Омега» токча мебели олиб кетилаётгани аниқланди. Оддий бир курси Тошкентда қаҳат бўлган айни пайтда олмалиқлик акаларимизнинг Русиядаги қандайдир корхоналар билан шартномаларини пеш қилиб ўзгаларга «сахийлик» кўрсатишаётгани шубҳали. Гап шундаки, бошқа республикалардаги корхоналар билан шартномалардан қатъий назар, ўша молларни республикадан ташқарига юбориш учун Вазирлар Маҳкамасининг рухсати керак. Бундай рухсат эса уларда йўқ эди.

Ўтган йили 5 декабрь куни Чинозда Самарқанд холодильник заводидан 100 та холодильник ортган бир неча машина ушланди. 6 декабрь куни заводга телеграмма жўнатилди. Вакил келди, унга масалани ҳал қилиш учун вилоят ички ишлар бошқармасига бориши кераклигини айтишди. Аммо у бормади. Иккинчи телеграммага эса ҳеч ким келмади. Шундан сўнг 60 та холодильник чинозликларга сотиб юборилди. Тошкент районлараро базасига туширилган 40 та холодильникни ҳануз чанг босиб ётибди. Рўзғор учун битта холодильник, тўй учун битта мебель қидириб зир югуриб юрган ўзбекистонликлар қанчадан-қанча!..

Президентнинг шахсий хўжаликларга ем-хашак ажратиш ҳақидаги фармони молбоқарлар жонига ора киргандек бўлди. Лекин ҳозирча у тўлиқ бажарилгани йўқ. Ем-хашак тақчил бўлиб қолди. Ем ишлаб чиқарадиган айрим корхоналар раҳбарлари бу камёб озуқани ҳам аллақандай манфаатлар учун четга жўнатиш билан овора. 29 январь куни Черняевкада 92—80 СПН ва 22—30 СПЛ номерли иккита «КамАЗ» Семипалатинскка 38 тонна кунжара олиб кетаётганда ушланди. Янгийўл ёғ-мой заводининг раҳбари чақиртирилиб, емни заводга қайтаришга мажбур қилишди.

6 февралда тўхтатилган машинада Фарғонадан Еревандаги «Гамберд» кооперативига 54 минг 221 сўмлик чарм олиб кетилаётган экан. Жўнатувчи — Фарғона марказий универсал магазини. Қизиқ, дўконда чарм ишлаб чиқариш цехи очилганмикин-а?. Андижондаги тикувчилик фабрикасидан ортилган 82 минг 434 сўмлик пайпоқлар ва болалар кийимлари бир «жасорат» кўрсатилиб, Келес шаҳар матлубот жамияти ихтиёрига топшириб юборилди. Фарғона ёғ-мой комбинатидан ортилган 10 тонна совуннинг «қонуний»лигини сўраб вилоят ички ишлар бошқармаси бошлиғига телеграмма юборилди. Келган жавобда айтилишича, бу моллар савдо вазирлигининг 1990 йил 6 февралдаги тақсимоти бўйича жўнатилган эмиш.

Ўтган йил 21 ноябрда Самарқанд қандолат фабрикасидан Кемерово вилоятидаги «Новокузнецкуголь» ишчилар таъминоти бошқармасига атаб жўнатилган 7 минг 760 килограмм асал, 8 минг килограмм ширинлик ушланди. Яна ўша — вакилни чақириб, масалани ойдинлаштиришлар. Чунки...

— Қарорда мол на маҳсулотларни жумҳуриятдан ташқарига олиб чиқиб кетиш таъқиқланган, лекин «уларни тушириб олиб қолинсин» деган жойи йўқ, — дейди Чиноз район БХСС хизматининг бошлиғи Юсуф Баҳромов. — Юкни ортган жойига қайтариб юборамиз ёки Ўзбекистон ҳудудидаги бозорга туширишни таклиф қиламиз, вассалом. Юк бошқа «йўли»ни топиб ўтиб кетавериши мумкин, маҳсулот эса фалон бозорда тушириб сотилгани тўғрисида 30—40 сўмга справка опкелиб беришади. Тамом. Ҳар битта юк машинаси ортидан бориб корхонага ёки бозорга туширишни таъминлашнинг эса имкони ҳам, иложи ҳам йўқ...

Уйлаб тонна олма, анор, қовун, туршак, кишмиш, ер ёнғоқ на яна бошқа маҳсулотлар, автомобилларга эҳтиёт қисмлар, қурилиш материаллари, озиқ-овқат маҳсулотлари, саноат моллари ортилган машиналар турнақатор. Тошкент вилояти чегара қароргоҳида бир кунда тўхтатилган автотранспорт рўйхатининг ўзи рўзноманинг бир саҳифасига сиғмаслиги мумкин.

Яна қарорга қайтамиз. Унда ушбуни бажарилишига республика Автотранспорт, Савдо вазирликлари ва Ўзбекбирлашув масъул эканликлари таъкидланган. Аммо ушбу маҳкамаларнинг раҳбарлари бепарво.

Автотранспорт вазирлиги, аввало, қарор моҳиятини ҳар бир ҳайдовчи онгига етказиши керак, бунга хилоф ҳаракат қилганни ишдан бўшатишгача қаттиқ жазолаш жоиз. Номлари зикр этилган савдо ташкилотлари эса чегара қароргоҳлари олдида истеъмол буюмлари ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини мавсумга қараб белгиланган нархда сотиб оладиган идора-дўконлар ташкил этиб, шу ердан тўппа-тўғри бозору магазинларга жўнатишни ташкил этишса мақсадга мувофиқ бўларди.

Агар қарор ақалли 50 фоизга ишлаганида ҳам, бозорлардаги нарх 50 фоиз тушган, магазинлардаги кенг истеъмол буюмлари камёблиги сезиларли даражада камайган бўлур эди.

Ҳозирча эса бу муҳим ҳужжат худди қўрғони илма-тешик чорбоққа ўрнатилган темир дарвозага ўхшаб турибди.

Ҳабибулла ОЛИМЖОН,
«Халқ сўзи» мухбири.

ВИЖДОНЛИГА СУЯНЧ КЕРАК

ЁКИ ХОТИРА ОҚШОМИДАН КЕЙИНГИ ЎЙЛАР

Журналистнинг кўрган кунини бировга раво кўрмайман. Йўқ, мен бу ўринда унинг манглайига битилган асабларни қақшатувчи кундалик меҳнат — ҳар бир хат (уларнинг бирида энг яқин кишисига ҳам айтилмаган сирлар битилган, иккинчиси ғирт ёлғон-яшиқ, учинчиси шунчаки эрмак учун ёзилган, тўртинчиси...) билан батафсил танишиш, одамлар дардини тинглаб унга даво топиш ҳақида ўйлаш, кўз нурини тўкиб ҳижжалаб саҳифа ўқиш (илоё, бирон сатр алмашиб, сиёсий хато ўтиб кетмасин, ана унда йиллаб қилинган тоат-ибодат қулоғини ушлаб кетишини кўринг), сўз денгизидан минг машаққатла ғашга тегмайдиган силлиқ мақола тайёрлаш каби юмушлар ҳақида гапирмоқчи эмасман. Аслида мана шу юмушларнинг ўзиёқ журналистга сездирмаган ҳолда соғлиғини кемириб бораверади, умрига чанг солади ва бир кун охир-оқибат инқиллатиб йиқитади. Шу боисдан ҳам дунёда кўп машаққат чекиб, кам умр кўрадиган ҳам унинг ўзидир.

Мен раҳматли ҳамкасбимиз Мақсудхон Халиловнинг 60 йиллиги муносабати билан ўтказилган хотира оқшомидан сўнг шулар ҳақида ўйладим.

Мақсудхон ака Тошкент давлат дорилфунунини журналистика ихтисоси бўйича биринчи бўлиб тугаллаган қалдирғочлардан эдилар. У киши маълум муддат Тошкентда, «Совет Ўзбекистони» рўзномасида хизмат қилганларидан сўнг ўз ота юртлари — Новга қайтиб келдилар. Узоқ йиллар шу туманда ўзбек тилида чиқадиган рўзномага муҳаррирлик қилдилар. Матбуот ишига ҳавас қўйган не-не ёшларнинг қўлларини ўнгладилар. Лекин турли гап-сўзларга кўра ўзлари меҳр қўйган жонажон рўзномадан кетишга мажбур бўлдилар. Бир муддат ишсиз қолдилар ҳам. Ўшанда бағри кенг, олийжаноб инсон (жойлари жаннатда бўлсин, вафот этганларига ҳали йил тўлгани йўқ), баркамол журналист, истеъдодли адиб, драматург Ҳожи Содиқ Мақсудхон акани ўзлари муҳаррир бўлган республика газетаси — «Совет Тожикистони»га ишга чорладилар. Қани энди, журналист қадрига етадиган, меҳнатини эъзозлайдиган Ҳожи ака сингари чин инсонлар кўпайса!

Оналари оғир бемор бўлиб қолганларида Мақсудхон ака у кишини опичлаб ҳовлига олиб чиқиб, сайр қилдириб келар эканлар. Қайтар дунё, дейдилар. Ноҳақ гаплар вақтида қаттиқ таъсир қилгани кўп ўтмасдан кучини кўрсатиб, Мақсудхон акани ҳам тўшакка михлаб қўйди. Ўшанда болалари — уч ўғил, уч қизлари атрофларида парвона бўлишди. Рафиқалари Адолат опа кеча-кундуз ҳаловат билмай, минг айланиб, минг ўргилди. Лекин ажал шафқатсиз... 50 ёшида... Фарзандлар оталарининг вафотидан сўнг ундан қолган меросни — уч юзга яқин шеър, насрий асарлар, таржималарни тўплашди, ўзлари қўлбола китоб чоп қилишди. Куни кеча эса падари бузруквор вафотига ўн йил, туғилганига олтмиш йил тўлганида оталарининг барча ёру дўстларини, маҳалла-кўйни чорлаб дастурхон очишди. Юздан ортиқ журналист марҳум қабрини зиёрат қилди. Хотира кечасида фақат Ленинобод вилояти шаҳар-қишлоқларидан эмас, қўшни Ўзбекистон ва Қирғизистондан келган қадрдонлар ҳам қатнашиб, сўзга чиқишди. Фарзандлар оталарининг шеърларини ўқишди, санъаткорлар Мақсудхон Халилов ашъоридан танлаб олиниб куйга солинган қўшиқларни ижро этишди. Бир ажойиб оқшом бўлди. Кўплар марҳум журналистнинг фарзандларига минг раҳмат айтиб, ошкора ҳавас қилиб, унинг умри боқий экан, дея тарқалишди. Маросимни ўтказишга Нов райони ижрокоми раҳбарлари ҳам ўз улушларини қўшишди. Ана шу оқшом журналист дунёга келиб, яшаб ўтган кўчага унинг номи берилди. Хотира эслови кўча байрамига уланиб кетди...

Номлари абадийлаштирилган журналистлар... Тожикистонни бир тарафга қўяйлик, бутун Ўрта Осиёни кезиб чиқсангиз ҳам бармоқ билан санашдан нарига ўтмайсиз. Наҳотки халқим, юртим дея игна билан қудуқ қазиган, ширин ҳаловатидан воз кечган, ҳар қандай қарама-қаршиликка кўкрак очиб борган азиз ҳамкасбларимизнинг хотираси абадийлаштиришга сазовор бўлмаса? Хўжаликларга, мактабларга, кўчаларга кимларнинг номларини қўймаяпмиз! Мақсудхон ака тақдирига ўхшаш тақдирлар фақат Ленинободда эмас, бошқа вилоят ва республикаларда ҳам топилмайдими?!

Хотира оқшомидан сўнг мен яна журналистлар уюшмаси марҳум аъзолари хотираси ҳақида ўйладим. Ўзининг марҳум аъзолари хотираси ҳақида қайғуриш биринчи навбатда шу уюшманинг иши эмасми? Унга аъзо бўлган ҳар биримизнинг бурчимиз эмасми? Афсуски, бу ҳақда бош қотириб ўтиришга вақтимизни аяймиз. Ҳали марҳумлар бир тараф, ўзимиз билан ёнма-ён ишлаган ҳамкасбларимизнинг тўғри сўзи учун қийноқ-қистовга олинганини кўриб, талқон ютгандек жим тураверамиз. Ҳалиги катта аравага ўтириб аравакашнинг ашуласини варанглатиб кета-ётганлар эса мийиғда кулиб ўтираверадилар.

Ўринбой УСМОН,
«Халқ сўзи»нинг Ленинобод вилоятидаги мухбири.

ЭҲТИРОМ РАМЗИ

УЛУҒ ВАТАН урушида қозонилган ғалабанинг 46 йиллиги муносабати билан Пайариқ районидаги «Партия XX съезди» жамоа хўжалигида «Мардлик — мангулик» мужассам ёдгорлик очилди. Қабристон ёнидаги ушбу масканда бундан буён уруш ҳамда афғон жанги қурбонлари хотирасига таъзим бажо келтирилади.

Ёдгорлик ҳашар йўли билан аҳолидан тушган савоб жамғармаси ҳисобидан бунёд этилди. Очилиш маросимида вилоят ва район раҳбарлари, уруш ва меҳнат фахрийлари, жамоа хўжалиги аъзолари, ўқувчи ёшлар сўз олиб, умри увол кетган жангчилар хотирасини ёд этдилар, эҳтиром рамзи сифатида гулдасталар қўйдилар.

Имом Исмоил Бухорий масжидининг хатиб-имоми Усмонжон Алихон ўғли зиёратчилар хоҳиш-истакларига қўшилди. Айни пайтда йиғилганлар номидан Жигаристон фожиасида шаҳид бўлганларнинг ёр-биродарларига таъзия изҳор этди, сўнгра уруш ва Жигаристон қурбонлари хотирасига Қуръон тиловат қилди.

Н. ХОЛМУҲАМЕДОВ.

9-автокорхона «Қаршистрой» махсус қурилиш ишлари бирлашмасига қарашли турдош хўжаликлар ўртасида сурункасига уч йилдан буён биринчиликни эгалламоқда. Сабаби — бу ерда иш намунали ташкил этилган. Барча юмушлар шартнома асосида ўз вақтида уддаланади.

Ҳар бир ҳайдовчи ва ишчи эса меҳнат интизомига қатъий амал қилади. Ҳозир жамоа аҳли Бутуниттифоқ кўрик-танловида қатнашаяпти.

СУРАТДА: автокорхонанинг илғор моторчиси Абдураҳмон Ҳамроев.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат. (ЎзТАГ).

Ечимини кутаётган муаммолар

ДАРДНИНГ ДАРМОНИ БОРМИ?

Юртимиз азалдан зиёли кишиларга, мураббийларга, мактабу мадрасага алоҳида ҳурмат, эътибор, хайрихоҳлик, ҳамият билан ажралиб туради. Афсуски, бугунги кунга келиб бу азалий муносабатнинг аксини кўриб турибмиз. Халқ маорифи ўзи «кўтариб» қўйилган арши-аълодан инқирозга юз бурди. Мактаблар тутдек тўкилаяпти. Ўқитувчида лоқайдлик кучли. Ўқувчи пухта билим олишдан бебаҳра қолди. Бунинг сабаблари нимада! Таълим-тарбия усулимиз мавқеидан путур кетганлигини қандай сабаблар билан изоҳлайсиз! Биз халқ таълими ишини муносиб даражасига кўтара оламизми! Мухбиримиз Тошкент вилоятидаги Калинин район халқ таълими бўлимининг мудири Тўлқин Эшонхўжаев билан шу мавзуда суҳбатлашди.

— Узоқ вақт қишлоқда зиё тарқатувчи ягона сиймо ўқитувчи бўлиб келди, — деб сўз бошлади Тўлқин Эшонхўжаев. — Жамиятда улар энг билимдон, энг саводхон кишилар— ҳақиқий зиёлилар эдилар. Фуқаролар ўртасида ҳам маънавий, ҳам моддий устунликка эга эдилар. Уйда, турмушда муомала маданияти, яшаш тарзи бошқаларга ибрат саналарди. Биринчи патефон, дастлабки батареяли радиолар шу хонадонда пайдо бўларди. Сабаби — ўқитувчининг топиш-тутиши бунга имкон берарди. Эллигинчи йилгача ўқитувчининг маоши Иттифоқдаги ўртача даражадан 2—3 марта юқори эди. Ҳатто ўша йиллар ўқитувчиларида шарқий анъанавий тарбиянинг тамойили сақланиб қолганди. Бу уларнинг дарс машғулотлари таъсирчанлигини оширар, ёшларнинг маънавий-ахлоқий камолотига ижобий таъсир кўрсатарди. Кейинги авлод ўша фазилатларни мутлақо йўқотди. Унинг тафаккури ўтмишни ёппасига қоралаш нуқтаи назари замирида шаклланди. У дарсларида ўзи учун эътиқодга, имонга айланган нарсалар ҳақида эмас, руслаштирилган китобларда ёзилган, бажарилмайдиган қарорларда, йўл-йўриқларда баён этилган нарсалар ҳақида сўз юритарди. Шу тариқа ялпи қироатхонликка асосланган таълим усули шаклланди ва қарор топди. Бу таълим на онгга, на шуурга таъсир қилди, янги-янги авлодларга қуруқ ҳаракат йўриғини сингдирди. Уларни улкан бир мамлакатнинг сўқир йўқсилларига айлантирди. Шундай шароитда тўлиқсиз ўрта ёки ўрта мактабларни битирган ёшлар институтларда ўқиб, чаласавод муаллим бўлиб етишдилар. Тилимизда янги «ўқитувчи» сўзи муқим ўрнашиб қолди. Домла, қори, устозлардан ва уларнинг дилга, имонга таъсир этувчи тарбия усулидан асар ҳам қолмади.

Бу — шаклланган таълим-тарбия услуби вайрон бўлиши сабабларининг биринчиси. Иккинчиси — айниқса, турғунлик йиллари ўқитувчиларнинг топиш-тутишидан барака кетганлигида. Бошқа соҳаларда маош муайян даражада «қайта кўриб» турилди, лекин халқ маорифи узоқ йиллар эътиборга тушмади ҳам.

Учинчи сабаб — ялпи саводхонлик палласида чаласавод мутахассислар, хусусан ўқитувчилар кўпайиб кетганлиги. Ҳар ҳолда йигирма беш йил ўқитувчилик қилдим — биламан: мактабни «5» баҳо билан битирган ўқувчи ҳар доим ҳам институтга кира олмайди. Аранг «3» баҳо олиб ўқигани эса ўқишга кириб, ҳеч қийналмай ўқитувчилик дипломини ҳам олади. Қўлда диплом билан ишга жойлашгани келади, қоғоз-ручка берсангиз, таржимаи ҳолини бехато ёзиб беролмайди. Бу поф эмас, бор гап. Шундай «ўқитувчи»лар билан суҳбатлашиб ўтириб, институт домлаларига ачинаман, «Юраклари тарс ёрилиб кетмайдими?» — деб ўйлайман. 60-йилларда биз синовларда билимимиз чуқурлигини қанчалик намойиш қилмайлик, домлаларимиз билиминг паст, дейишарди. Уларда масъулият ҳисси кучли эди, бу талабаларимиз эртасига синфларга кириб дарс ўтади, шунда жамоатчилик «устозингга лаънат» демасин, дея ор-номусни ғоят юқори тутиб, талабаларга пухта таълим беришарди, билимни муттасил чуқурлаштириб, бойитиб боришни талаб этишарди. Айтинг-чи, билимсиз муаллимлар жамиятда обрў-эътибор қозона оладиларми? Асло!

Ўқитувчиларга ҳозиргидай беписанд муносабат шаклланишига яна бир сабаб бор. Хайриятки, кейинги йилларда бу ҳолатни маълум даражада бартараф этиш учун расман чоралар кўрилаяпти. Мен жамият ўз келажаги бўлган болалар меҳнатидан аёвсиз фойдаланишини назарда тутаяпман. Бу тамойил асосан пахта яккаҳокимлигини таъминлаш жараёнида туғилди: «Ўқувчилар далага чиқишсин, меҳнатга тайёрланишсин!» Шу тариқа йил -ўн икки ой даладан чиқмайдиган бўлиб қолишди. Охири аҳвол шу даражага етдики, бригадир ҳам мактабда ўқишни тўхтатиб қўйиб, болаларни ўқитувчи бошчилигида ўт юлишга, пилла теришга, узум узишга ҳайдаб кетаверадиган бўлиб қолди. Раис мактаб директорини, ўқитувчини ўз хизматчисига айлантириб олди. Унга бақириб-чақириш, катта-кичик олдида муаллимни сўкиб ҳақоратлаш мумкин эди. Ўқитувчи ломмим дея олмасди. Қулоқ қоқиш «ишлаб чиқариш таълими»га, «коммунистик тарбия»га қаршилик деб баҳоланар, дарҳол партия билети, ўқитувчининг ўрни писанда қилинарди. Дала ишлари тугагач, ҳафта-ўн кун журнал тўлдириш, дарсларни «мувофиқлаштириб» қисқартириш давом этарди. Қисқаси, инсоният тарихида ҳеч бир жамият ўз келажаги — болаларнинг ўқишини биздагидек кенг равишда уюшган меҳнат билан алмаштирмаган. Ўша йиллари «Икки дунё — икки ёшлик» деб матбуот капитализм дунёси болаларининг «даҳшатли ҳаёти»ни куюқ бўёқларда таърифларди. Аслида, ўзимизнинг қишлоқ болалари учун ўқиш, билим олиш, жамиятнинг баркамол кишилари бўлиб етишиш ҳуқуқи, таъбир жоиз бўлса, аёвсиз меҳнат қуллиги билан алмаштирилганди. Зеро, кўпинча совуқ бостирмаларда, ертўлаларда, енгил-елпи шийпонларда яшаб, гўштсиз макарон шўрва билан кун кўрган ўсмирларнинг «терим нормаси»ни бажаришлари учун дала бошига назоратчилар қўйилган меҳнатини бошқача атай олмайман.

Таълим-тарбия ишидан путур кетказган яна бир сабаб бор. Энди ўйласам, бутун-бутун халқларнинг ўз тарбия усулидан, тарих маърифатидан узиб ташлаш учун атайлаб шундай қилинган экан.

30-йиллар қатағони педагогика соҳасидаги мустақил тадқиқотларни ҳам барҳам топтирди. Ўз миллий, анъанавий педагогикамиз ҳақида гап очганларни, таълим-тарбияда унга амал қилганларни миллатчига, халқ душманига чиқариб, қамоқларда, сургунларда чиритишди. Мактабларимизга Россиядан келган ўқув дастурлари, қўлланмалар зўр бериб сингдирилди. Улар жилла қурса енгил-елпи мослаштирилларди, холос. Халқ маорифидаги андозачилик неча ўн йиллаб ҳақиқий мустақил дарсликлар яратилмаслигига олиб келди. Институтларда «умуминсоний» билимлар, хусусан Оврупо педагогикаси, психологияси асосида ўқитилиши муаллимларимизнинг бутун-бутун авлоди халқимизнинг анъанавий тарбия услубларидан узилиб қолишга олиб келди. Имлони қайта-қайта ислоҳ қилиш эса ўтмиш алломаларнинг бу соҳадаги изланишларига «тиши ўтмайдиган» ўқитувчиларнинг бутун-бутун авлодларини вояга етказди. Мабодо бирор кимса ўтмишнинг ибратли анъаналари ҳақида гап очса, мутаассиб, диндор, сарқитларни ташувчига чиқарилди.

Мустақил дарсликлар яратиш 60 йил кечикиб бошланмоқда. Бунинг оқибатларини кўриб турибмиз: на устозда имон-эътиқод қолди, на ўқувчида қунт, таъсирга берилиш, билишга иштиёқ. Албатта, мулоҳазаларим бир томонлама, ғоят кескин туюлиши мумкин. Кимки шундай ўйласа, демак, ҳали биз ҳадикдан халос бўла олмабмиз. Демак, халқ таълимимизни равнақ топтириш, ўқитувчини муносиб даражага кўтаришга ҳамон маънан тайёр эмасмиз.

— Муфассал мулоҳазаларингиз учун раҳмат, Тўлқинжон. Ҳатто кейинги саволимга эҳтиёж қолмагандек. Шундай бўлса ҳам, ҳар ҳолда, ҳозир ҳаммамизни ташвишлантираётган саволни бермоқчиман. Болаларимизда билимга иштиёқмандлик нега сусайиб кетмоқда!

— Тарбияда намунанинг аҳамияти беқиёс. Ўтмиш алломалари буни ғоят чуқур идрок этишган. Янги социалистик жамият қуриш бошланган дастлабки йилларда ҳам ўша тамойил ҳукм суриб келган. Аммо кейинчалик, айниқса турғунлик йилларининг суиистеъмолликлари оқибатида намуналар саҳнасига бошқа тоифадаги одамлар чиқишди. Айтайлик, кеча мактабда зўрбазўр ўқиб юрган бола амалдор отасининг паноҳида институтни битириб, комсомол, фирқа, шўро идораларида катта-катта мансабларга эришаяпти. Магазинда сотувчи, милицияда оддий ходим бўлиб юриб, бир-икки йилда данғиллама ҳовли-жой қураяпти, машина олаяпти. Шундай бўлдики, ўқишда қанчалик дангаса, заҳнсиз бўлсанг-да, жамиятдаги баъзи йўл-йўриқларни ўзлаштириб олсанг, хонтахлит яшайверасан. Бу ҳам намуна.

Энди ўқитувчининг аҳволини олайлик. У моянахўр, қаллобликка эътиқоди йўл қўймайди. Аввало, бунга ўқувсиз. Биноборин, ўша турғунлик йиллари унинг турмуш даражаси муттасил пасайиб бораверди. Энди машинанинг янги нусхаси пайдо бўлса, аввало, савдо ходими, милиционер, бухгалтер минади. Оқ тунука кимнинг томида? Савдо ходиминикида. Рангли телевизорни ҳам дастлаб у олади. Бола-чақаси ҳам нуқул хориж кийимида. Бу ҳам намуна. Хўш, бола учун кимнинг сўзи, ҳаёти таъсирли? Ўқитувчи дарс чоғида юксак эътиқодлар ҳақида қанчалик куйиниб гапирмасин, ўқувчи эшитганларини ҳаётий ҳақиқатларга қиёслайди.

Болаларнинг билимга бефарқлигини кўпинча жамиятнинг ўқитувчига муносабати билан муқояса қиламан. Катта-кичик йиғилишларда ўқитувчи шароитини яхшилаш ҳақида гапирамиз, қарорлар қабул қиламиз. Аслида эса акс ҳаракат кучли: ўқитувчи йиллаб ер участкаси ололмайди. Кирса, жамоа раиси ер берамиз, дейди. Аммо участкани биринчи навбатда қўли «узун»ларга ўлчатади. Уй фойдаланишга топширилса ҳам дастлаб ўшалар квартира оладилар. Бола буларни кўрмайдими? Ўзича мулоҳаза қилмайдими? Мулоҳаза интилишни, орзу-ҳавасни белгиламайдими? Бу кетишда бозор иқтисодиётига ўтиш, мулкчилик турларининг кўпайиши, хусусан катта-кичик корхоналарнинг хусусийлашуви оқибатида билим олишга иштиёқ яна ҳам сўниб бораверади.

— Албатта, Тўлқинжон, жамиятимиз билимдон, омилкор, ишбилармон фуқаролар кўп бўлишидан манфаатдор. Демак, таълим-тарбия жараёни такомиллаштирилиб борилиши керак. Бунинг учун маблағ, сармоя керак. Айтинг-чи бозор иқтисодиёти бусиз ҳам бечораҳол мактабларимиз қисматини янада мушкуллаштирмайдими!

— Мушкуллаштиради. Бу — аниқ. Кейинги йилларда таълим ислоҳоти дастури таълим-тарбиянинг моддий базасини мустаҳкамлашига умид боғлаб юрдик. Чунки унда мактабларга оталиқ ташкилотлари бириктириб қўйилганди. Лекин шу қарорнинг ўзида қўйилган мақсадга тўғаноқ бор. Чунончи, оталиқ ташкилотлари мактабларга ўз фойдалари ҳисобидан маблағ ажратишлари белгилаб қўйилган. Агар районимизда йирик, катта фойда олиб ишлайдиган саноат корхоналари йўқлиги, давлат ва жамоа хўжаликларининг ўзи камқувватлиги, кўп ҳолларда зиёнига ишлаши назарга олинса, мактаб ислоҳоти саробга айланиши сабабларини тушуниб етиш осон. Бюджет маблағлари ҳисобидан янги қурилишларни, жорий ва асосли таъмирлаш ишларини амалга ошириш эса мушкул. Ўтган йили район халқ маорифи 240 минг сўм қўшимча маблағ олди. Аммо мактабларимиз ғоят оғир аҳволда. Уларнинг фақат ярмига яқини замонавий биноларда. Еттита мактабимиз тўкилиб тушай деб турибди. Қолган 13 та мактабда дарслар мослаштирилган синфларда бир амаллаб олиб борилмоқда. Бир сменали ўқиш, дарсдан ташқари тарбиявий ишларни рисоладагидек йўлга қўйиш — орзу. Шуни айтиш кифояки, районимизда бир ўқувчининг йиллик таълим-тарбиясига 186 сўм ажратилаяпти. Шаҳарларда бу миқдор 260—300 сўмни ташкил этади. Бошқа республикаларни айтмай қўя қолай. Мулоҳаза учун икки рақамни келтираман: бир ўқувчини ўқитиш учун Швеция йилига 14 минг, Америка 8 минг доллар сарфлайди. Айни пайтда бизда мактаб мебели, таълимнинг кўргазмали ва техника воситалари 30—50-йиллар даражасида.

Тўғри, тўла хўжалик ҳисоби, бозор иқтисодиёти муносабати шароитларида ҳам эл-юртнинг эртанги кунини ўйлайдиган, маориф ишига қайишадиган раҳбарлар оз эмас. Бу айниқса 1—5-синфларнинг ўқувчиларига бепул нонушта беришда, мактабларни компьютер ва таълимнинг бошқа воситалари билан жиҳозлашда намоён бўлаяпти. Ўзбекистон паррандачилик фабрикаси директори Зокир Хўжаев Президент фармонидан анча илгариёқ — икки йил аввал мактаб ўқувчиларига бир маҳал бепул иссиқ овқат бериш таклифи билан чиқди. Мактабни жиҳозлаш, таъмирлашни фабрика ўз зиммасига олган. Ҳозир спорт зали енгил атлетика бўйича чуқур билим ва кўникма беришга мослаштириб қайта жиҳозлантирилаяпти. Калинин номли, «Партия XX съезди» жамоа хўжаликлари, «Ўзбекгаз» қурилиш-монтаж бошқармаси ўқувчиларга стипендия таъсис этишди. Бироқ ҳамма хўжаликлар ҳам шундай имкониятларга эга эмас, раҳбарларимизнинг ҳаммасида ҳам бундай хоҳиш-истак бор деб бўлмайди.

Бизда тартиботларимизнинг ўзи маорифчиларнинг ва мактабнинг саъй-ҳаракатини йўққа чиқаради. Белоруссияга тажриба алмашгани борганда кўрганларим бир тушга ўхшайди. Ҳамкасбларимиз ўқиш шароити уй шароитидан юқори бўлиши керак, деган шиорга амал қилишар экан. Мактабларга кирсангиз, кўзингиз ўйнайди. «Мактаб мебели»ни кўрмайсиз ҳисоби. Ҳаммаси сотувдаги, қимматбаҳо мебеллар. Хўш, мактаб уларни қандай қилиб, қаердан топади? Республика Халқ таълими ва Молия вазирликларининг қўшма буйруғига кўра мактаб директорлари нақд пул олиб, керакли ашёларни магазинлардан харид қилаверар эканлар. Бунинг учун директор халқ таълими бўлимига хат билан мурожаат қилиши кифоя. Чунончи, Минск вилоятида халқ таълими бўлими мактабларга йилига 250 минг сўмгача нақд пул бера олади. Бизда-чи? Жуда зарурият туғилса, минг хил маломатлар билан бор-йўғи 100 сўм бера оламиз. Бир йил мобайнида 100 сўм!

— Ҳозир ишда ташаббускорлик, мустақиллик, омилкорлик ҳақида кўп гапираяпмиз. Демократиялаш жараёни маориф эшикларини ҳам очмоқда-ку! Унинг тўла мустақиллиги, таълим хилма-хиллиги сари дадил қадамлар қўйсак бўлмайдими!

— Бир пайтлар мактабларда бухгалтер лавозими борлигини айтишади. Йиллик маблағ, сарф-харажат мактаб тасарруфида бўлган. Кейин турли ислоҳотлар оқибатида бу мустақиллик барҳам топди. Мактаб бюджетини икки идорада: халқ таълими ва қишлоқ шўроси тасарруфида «марказлаштиришди». Пировардида мактаб ора йўлда қолди: бундоқ қаралса, маблағ ўзиники, лекин бир томондан қишлоқ шўроси, иккинчи томондан халқ таълими бўлими йўриғисиз уларни тасарруф эта олмайди.

Айтганингиздай, биз ҳам мактабларнинг мустақиллиги йўлларини излаяпмиз. 1989 йилнинг охирида 34-мактабни тўла мустақилликка ўтказдик. Директорда, ўқитувчиларда, ҳатто ота-оналарда ҳам ўзгариш кўзга ташланди. Декабрь ойида тўла мустақиллик шароитидаги бир йиллик иш натижаларини таҳлил қилдик. Ажратилган маблағдан 26 минг сўм тежалипти. Шундан илғор ўқитувчиларни рағбатлантириш учун мукофот жамғармаси ташкил этдик.

Тажрибамизнинг яна бир қирраси борки, у ҳам яхши самара бераяпти. Биз 33-мактаб учун ажратилган бюджет маблағини бир жойга тўплаб, шартли мустақиллик жорий этдик. Мактаб учун деб берилган ва маҳаллий шўро ихтиёрида жамланган маблағ ҳам халқ таълими бўлимида марказлаштирилди. Шу пайтгача икки «ҳомий»га мурожаат қилиб, қўли кўксида бўлган директор ўз муаммоларини бир идоранинг ўзида ҳал этаётир.

Давр янги-янги ечимлар топишга даъват қилмоқда. Маълумки, халқ таълими учун ажратилган маблағларнинг бир қисми ўзлаштирилмай қолади. Ҳозиргача бу маблағлар қайтариб олиб қўйиларди. Халқ маорифи ихтиёрида тежалган маблағлар ҳисобига жамғарма тўплашнинг қонуний асоси йўқ. Бироқ биз шундай тежамни алоҳида ҳисобга ўтказиб, мукофот фонди таъсис этдик. Йил охирида илғор ўқитувчиларни аниқлаб, бир ойлик маошлари миқдорида мукофот бердик. Икки йилда бу жамғарма 112 минг сўмга етди.

— Бу саъй-ҳаракатлар ғоят ибратли. Энди таълим-тарбия хилма-хиллиги муаммосига ўтсак. Бу борада қандай изланишлар олиб борилмоқда!

— Афсуски, болаларда ўз билимини ошириб боришга интилиш сусайиб кетаяпти. Лекин қизиқиш йўқлигини, лоқайдлик кучайиб бораётганлигини баҳона қилиб, биз ҳам жим тураверамизми? Албатта, иштиёқ туйғусини уйғотишимиз керак. Аммо узоқ вақт бунинг имкони бўлмади. Қолипчилик, чекланганлик ташаббуслар чашмаси кўзига тупроқ тортиб келди. Тўғри, йиғилишлар, кенгашларда маорифчилардан ташаббус кўрсатишни, изланишни талаб қилишарди. Бироқ бу ташаббус дарс дастурлари, ўқув қўлланмаларида, «тасдиқланган» расмий дарсликлар доирасидан чиқиши мумкин эмасди.

Хайриятки, қайта қуриш таълим-тарбия жараёнини ҳам демократиялашга, дарсни эркин ташкил этишга имкон яратди. Ахир, бир неча йиллар муқаддам болаларни табақалаштириб ўқита олармидик? Бу асл педагогнинг орзуси эди, холос. Дастлаб, 33-мактаб директори шу орзуни рўёбга чиқаришга киришди. Ўқувчилар ажратилиб, физика ва математика фанлари бўйича чуқурлаштирилган билим бериш йўлга қўйилди. Малакали ўқитувчилар танланди. Бу синфга шу ва теварак-атроф мактаблардан физика, математика фанларини пухта эгаллашга иштиёқманд 21 ўқувчи йиғилди. Бунинг самараси қишки олимпиада якунларида яққол кўринди. Ўқувчиларимиз республикада юқори ўрин эгаллашди. Ўтган йили шу ўқувчилар мактабни битирган бўлсалар, улардан 14 йигит-қиз ўша йилиёқ институтларда ўқишни давом эттирмоқда. Ҳаёт ҳеч иккиланмасдан шу йўлдан бораверишлигини кўрсатди.

Биздаги янгиликлар институт ўқитувчиларини ҳам қизиқтирмоқда. Олдинроқ бир мактабимиз политехника, бири педагогика институти билан шартнома тузганди. Бу институтларнинг домлалари мактаблардаги битирув имтиҳонларида қатнашиб, лаёқатли ўқувчиларни танлаб олмоқдалар. Битирув баҳоси институтга кириш имтиҳони баҳоси деб қабул қилинаётир. Мазкур ўқув йилида бундай алоқалар яна ҳам кенгайди. Ҳозир мактабларимиз Тошкент давлат университети, политехника, педагогика, тиббиёт, рус тили ва адабиёти институтлари билан бевосита амалий ҳамкорлик қилмоқдалар.

Изланишларимизнинг яна бир жиҳати дастлабки самараларини бермоқда. Маълумки, ўрта мактабда ўқишни охиригача давом эттиролмайдиган ўқувчилар ҳам бўлади. Бозор иқтисодиёти муносабатлари шароитида бундай ўқувчилар кўпайиши кутилмоқда. Ўқишни ташлаб, ишга кириб кетган ёки ҳарбий хизматга чақирилгунича «ўз мақоми»ни белгилаб олмай юрган ёшлар учун 1-кечки мактаб негизида катталарнинг таълим марказини ташкил этдик. Бу таълим марказида ўғил болалар ҳарбий таълимни эгаллашади, рус тилини чуқур ўрганишади, шофёрлик гувоҳномаси олишади. Машғулотларга район ҳарбий комиссариати шартнома асосида ҳомийлик қилмоқда. Қизлар учун боғча тарбиячилари, энагалар курси очилди. Ўқиш битгач, уларга гувоҳномалар берилади. Район соғлиқни сақлаш бўлими учун шартнома асосида кичик медицина ҳамширалари тайёрланмоқда. Маиший хизмат комбинати учун шу тартибда тикувчилар тайёрлашга киришдик. Шуниси борки, таълим маркази ўқувчиларининг ўқув даври меҳнат стажига киради. Ҳозир бу ерда ўқишга талабгорлар кўпайди. Биз «Учқун» фирмаси, мотор заводи билан ҳам шартнома тузишга тайёрланмоқдамиз.

Хуллас, тан олиш керак, узоқ йиллар сўқиру кар эканмиз. Бизни илдизларимиздан узиб, ақл-заковатимиздан маҳрум этишган, маориф ҳаётдан бутунлай узилиб қолган экан.

Хайриятки, янги шабада мудроқ шууримизни уйғотиб юборди. Ҳозир мактабларимизда ахлоқий-маънавий тарбияга кенг ўрин берилаётир. Одобнома суҳбатлари болаларда катта қизиқиш уйғотаяпти. Бундай машғулотларни ибратли ҳаёт йўлини босиб ўтган ота-оналар, салоҳиятли, иқтидори юқори домлалар олиб боришаётир. Ахлоқ-одоб, покликка доир суҳбатни, айтайлик, қонуншуносдан кўра бу зотлар таъсирлироқ ўтказишаяпти.

Биз ўғил ва қиз болаларни ажратиб ўқитишни ўйлаяпмиз. Миллий, анъанавий психология, педагогика шуни тақозо этади. Эски ўзбек имлосини ўрганишга қизиқиш катта. 15-мактабимизда араб тилини чуқур ўрганишга ўтишди. Биз узоқ вақт рус тили орқали жаҳон маданиятини ўрганамиз, халқаро тижорат муносабатларига чиқамиз, дедик. Бу асли бирёқлама ҳаракат эди. Ҳолбуки, араб имлоси, араб дунёси орқали ҳам жаҳон билан тенгма-тенг муносабат ўрнатиш мумкин. Лекин бу инглиз, француз, немис тилини ўқитишга эътибор сусаяди деган гапмас. Аксинча, бу тилларни ўқитишни, ўрганишни шундай асосга қўйайликки, тугал сиёсий ва иқтисодий мустақиллик шароитида хориж билан ҳар бир халқнинг ўз тилида фикрлашиб, муносабатимизни мустаҳкамлай олайлик.

— Мана, Тўлқинжон, қишлоқ маорифчисини бугун ташвишлантириб, ҳаяжонлантириб турган муаммолар, шу билан бирга ҳеч иккиланмай, сабот билан олиб борилаётган изланишларингиз хусусида фикрлашиб олдик. Бу жабҳада ҳамма устозларга, хусусан ўзингизга сиҳат-саломатлик, янги муваффақиятлар тилайман.

— Раҳмат.

Суҳбатдош:
Жўра САЪДУЛЛА.

ЁДЛАБ ОЛИНГ

НОМАНГ ЕТИБОН ТОПТИ КЎНГУЛ ИЗЗУ ШАРАФ,
ҲАР ЛАФЗИ БЎЛУБ МУРОД ДУРРИҒА САДАФ.
ҲАР САТРИ АЛАМ ЧЕРИГИНИНГ ДАФЪИ УЧУН
ИҚБОЛ СИПОҲИДИН ЧЕКИБОН БИР САФ.

Навоийни тушунмоқ учун

Тил яқинд дил яқин

ДЕВОНАВОР — 1. девоналарча, девоналардай, телбалардай;
2. парвонага ўхшаш ошиқ.

ДЕВОНБОШИ — девон боши, девон бошлиғи; давлат маҳкамаси бошлиғи.

ДЕВОНИЙ — девонга тегишли.

ДЕВОНХОНА — фалак девонхонаси — осмон.

ДЕВОР — 1. девор, том;
2. чегара.

ДЕВПАЙКАР — дев гавдали, баҳайбат.

ДЕВСИЙРАТ — дев қилиқли, дев табиат.

ДЕГУЛУК — айтгилик, айтишга арзийдиган.

ДЕКЛАЙ//ДАКЛА — енги қисқа устки кийим.

ДЕҲ — қишлоқ.

ДЕҲҚОН — 1. қишлоқ бошлиғи; бадавлат киши; деҳқон;
2. тажрибакор, ишбилармон, иш бошқарувчи;
3. соҳиб, яратувчи, холиқ.

ДИГАРГУН — бошқача, ўзгача.

ДИДБОН — қоровул; навбатчи.

ДИЁНАТ — 1. динга эътиқодлик, дин туйғуси, диндорлик, диёнат;
2. виждон, инсоф;
3. ҳақиқат.

ДИЖАМ//ДАЖАМ — эзилган, хор, ғамгин, сўлғин, азоб чеккан.

ДИЗ — қўрғон, қалъа.

ДИЙДА — кўз.

ДИЙДОР — 1. юз, чеҳра, висол;
2. юз кўришиш, учрашиш.

ДИЛ — 1. юрак, кўнгил, дил;
2. кўнгил, хотир, жон; руҳ, майл, хоҳиш, ҳавас.

ДИЛАФГОР — дили хаста, кўнгли вайрон; ошиқ, маҳбуба.

ДИЛАФРЎЗ — дилни ёритувчи, кўнгилни шод этувчи.

ДИЛБАНД — 1. бировга дили боғланган, бировга кўнгил берган, кўнгил боғловчи; ошиқ;
2. азиз, жигарбанд.

ДИЛГИР — дилни олувчи; ранжиган, озор топган; юракни сиқадиган; ҳафаланган, ғамгин.

ДИЛДОР — дилдор, кўнгилни ўзига тортиб турувчи; маҳбуба, севгили, ёр.

ДИЛДЎЗ — 1. дилга озор берувчи, дилни тешиб ўтувчи, дилозор;
2. таъсирли; кўнгилдан ғамни кетказувчи.

ДИЛЖЎ — кўнгил овловчи, кўнгил изловчи, кўнгилга тасалли берувчи.

ДИЛКАШ — дилни ўзига тортадиган, ёқимли, севимли, марғуб.

ДИЛМУРДА — кўнгли ўлик, орзу ҳаваси қолмаган.

ДИЛОВАР — 1. ботир, қаҳрамон, паҳлавон;
2. маъқул, хуш келадиган;
3. кўнгил кўтарувчи, хурсанд қилувчи.

ДИЛОРО/Й/ — кўнгил безаги, кўнгилни юмшатадиган; севгили.

ДИЛОСО/Й/ — кўнгилга хуш ёқадиган, ёқимли, ғамхўр, дилни ёқловчи.

ДИЛОШУБ — кўнгилни тинчсизлантирувчи.

ДИЛПАЗИР — ёқимли, гўзал; маъқул, кўнгилдагидек, хуш келувчи.

ДИЛПИСАНД — кўнгилга хуш келадиган, ёқимли мақбул.

ДИЛРЕШЛИК — хастадиллик, дилафгорлик.

ДИЛСЎЗ — жон куйдирувчи, жонкуяр.

ДИЛСЎХТА — юраги куйушган.

ДИЛТАНГ — сиқилган, юраги тор, ичи тор; хафа, зиқ.

ДИЛФИГОР — дилхаста, дили яра.

ДИЛФИРИБ — 1. кўнгилни алдовчи; мафтун қилувчи, йўлдан оздирадиган;
2. дилрабо, дилбар.

ДИЛФУРЎЗ — кўнгилга шавқ берувчи, дилни, ёритувчи.

ДИЛХАРОШ — кўнгилни тирновчи, кўнгил дардларини қўзғовчи.

ДИЛХОҲ — 1. кўнгил истаги, истак, интилиш;
2. кўнгилга яқин, кўнгил тортган.

ДИМОР//ДАМОР — тутун; ҳалокат, нобуд.

ДИМОҒ — 1. мия, бош, ақл маркази;
2. бурун;
3. кайфият, руҳий ҳолат, таъб; хотир;
4. табиат, кўнгил;
5. орзу-истак, хоҳиш;
6. хаёл, ақл, ҳуш.

ДИНОР — 1. олтин танга, олтин пул; пул бирлиги;
2. қип-қизил, яшноқ.

ДИРАМ — дирҳам; танга; кумуш танга.

ДИРАМСАНЖ — пул ўлчовчи.

ДИРАФШ — байроқ.

ДИРОЯТОСО — ақлу дониш, билим берувчи.

ДИРЪ — зиреҳ, совут.

ДИСОР — сўз бирикмасида мўл, сероб, тўлиқ маъноларини англатади.

ҲОТАМТОЙЛИК КИМНИНГ ҲИСОБИДАН?

Ҳар йили Совет тинчлик фондига қанча маблағ ўтказиладию бу пуллар қачон, нимага сарфланишини ҳаммамиз ҳам билавермасак керак. Матбуот хабарларига кўра, тинчлик жамғармасига ажратилаётган маблағлар кўп ҳолларда комитет раҳбарларининг чет эл сафарларига ишлатиларкан. Улар ўз ҳисобларига кўп ва мунтазам маблағ ўтказиб турадиган корхона раҳбарларини вақти-вақти билан «сийлаб» туришар экан. Яқинда навоийлик бир гуруҳ «сахий» раҳбарлар жамғарманинг фахрий ёрлиқлари билан тақдирландилар. Булар «Навоийазот» бирлашмаси бош директори, Ўзбекистон ССР халқ депутати В. С. Куприн, Навоий қурилиш бошқармаси бошлиғи Г. Б. Саватюгин, Навоий конметаллургия комбинати директори, СССР халқ депутати Н. И. Кучерскийлардир. Улар раҳбарлик қилаётган корхоналарнинг ҳар бири Тинчлик жамғармасига юз минг сўмлаб пул ўтказишаркан. Корхона ҳисобидан ҳотамтойлик қилишиб, фахрий ёрлиқларга сазовор бўлишликни ҳозир замон кўтарармикан? Ахир «совуқ уруш» хавфи бартараф этилди, деганимизга анча бўлди-ку?!

Маҳмуд МАРДИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ШАРҚ ТИЛЛАРИГА ЭЪТИБОР

Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Тошкент давлат дорилфунуни, шарқшунослик институти, Ўзбекистон ССР Халқ таълими вазирлиги жумҳурият ўқув-методика маркази ва Қори-Ниёзий номли педагогика фанлари илмий тадқиқот институти ташаббуси билан «Жумҳуриятда шарқ тилларини ўқитишнинг аҳволи ва уни такомиллаштириш» масалаларига бағишланган машғулот-кенгаш бўлиб ўтди.

Мажлисда шарқ тилларини ўқитишни такомиллаштириш ва дарсликлар чоп этиш, ўқув жараёнида компьютерлардан фойдаланишнинг умумий йўллари, шарқ тилларида мусиқа тафаккурининг ривожланиши, шарқ тиллари маданий меросини ўрганиш каби масалалар кўриб чиқилди. Қисқа вақт мобайнида амалга оширилиши керак бўлган ишлар режаланди.

А. ХАЛИЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Республика давлат тасвирий санъат музейида Ўзбекистонда илк марта рус чиннисига бағишланган кўргазма очилди. Кўргазма савдогар Франц Гарднер томонидан асос солинган жаҳонга машҳур рус чинни заводининг 225 йиллигига бағишланган. Унда XVIII—XX асрлар мобайнида Россиянинг кўпгина чинни заводларида тайёрланган маҳсулотлар ҳам намойиш этилмоқда. Кўргазмага Тошкентдаги «Алгоритм» заводи муассислик қилган.

СУРАТДА: кўргазма залида.

С. ВЕЛИЧКИН олган сурат.
(ЎзТАГ).

САМАРҚАНДДАН ЭШИТИНГ

ВОСИТАЧИЛАРСИЗ БИТИМЛАР

ВИЛОЯТ таъминот бошқармасининг тижорат маркази ишлаб чиқаришда қўлланиладиган техника воситаларини сотиш ҳамда айирбошлаш бўйича навбатдаги Бутуниттифоқ ярмаркасини ўтказди.

Унда мамлакатнинг 15 республикасидан 110дан зиёд ташкилот вакиллари ўзаро битим тузиб олишди. Масалан, Россия ва Болтиқбўйидан келган вакиллар қишлоқ хўжалик маҳсулотлари олиш ҳисобига металл, бинокорлик материаллари етказиб бериш шартини қабул қилдилар. Айрим республикалар вакиллари эса мебель ва хўжалик молларига қишлоқ хўжалик маҳсулотларини айрибош қилиш истагини айтишди. Икки куи давом этган ярмаркада 10 миллион сўмлик ҳажмдаги битимлар тузилди.

Йил давомида яна икки марта худди шундай Бутуниттифоқ ва бир марта халқаро ярмарка ўтказиш мўлжалланмоқда. Бу тадбирлар вилоятнинг турли мол-маҳсулот ва бошқа жиҳозларга бўлган эҳтиёжини қондиришга хизмат қилади. Бироқ, ташвишли томони шундаки, Самарқанднинг ўзида 250 та саноат корхонаси бўлгани ҳолда улардан атиги 28 таси ярмаркада иштирок этди. Ваҳоланки, барча ташкилот ва корхоналар бу муҳим тадбирдан хабардор эдилар.

ХАЙРЛИ ИШ

РЕСПУБЛИКА Қизил Ярим ой жамияти вилоят бўлими ҳам Жигаристонликлар кулфатига шерик бўлиб, барча районлар аҳолисига мурожаат қабул қилди ва фалокатдан зарар кўрганларга баҳоли қудрат ёрдам кўрсатишни сўради.

Шу куниёқ жигаристонликлар ҳисобига 2 минг сўм пул ўтказилди. Ҳозир барча шаҳар ва қишлоқларда кўчкидан зарар кўрганларга ёрдам учун маблағ тўплаш давом этмоқда. Бу борада вилоят Меҳр-шафқат ва болалар жамғармалари фаол иш олиб боришаётир.

ЖИГАРИСТОНЛИКЛАР мусибати вилоят комсомол-ёшларини ҳам ҳамдардликка даъват этди. 280 мингдан зиёд йигит-қизларнинг хоҳиш-иродаси ўз ифодасини топди: вилоят комсомол комитети умумий маблағидан 1500 сўм Ангрен шаҳар ижтимоий турар-жой банкининг махсус ҳисобига ўтказилди.

Район комсомол комитетлари ҳам имкони борича ана шундай хайрли ишга ҳисса қўшмоқдалар.

Холмуҳаммад НУР,
Ҳабиб ТЕМИР,
«Халқ сўзи» мухбирлари.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

БИЛИМ ЮРТИ ЮБИЛЕЙИГА МАРҲАМАТ

А. С. Макаренко номли Самарқанд педагогика билим юрти 70 1991

Халқимиз ўртасида илм-маърифат уруғини сочиб, халқ маорифини юксалтиришга улкан ҳисса қўшган, ўз бағридан минглаб ўқитувчи кадрларни тайёрлаб чиқарган Самарқанд шаҳридаги А. С. Макаренко номли педагогика билим юрти шу йилнинг **24—25 май** кунлари ўзининг **70 йиллик юбилейини** кенг нишонлайди. Билим юрти педагогик жамоаси, талабалари ва кенг жамоатчилик бу қутлуғ айёмни пухта ҳозирлик кўрган ҳолда қаршилаш учун қизғин тайёрланаяпти.

Юбилей тантаналари билим юрти биносида ўтказилади. Шу боисдан, билим юрти ташкил этилганидан буён уни битириб чиққан барча собиқ талабаларни юбилей тантаналарига таклиф этамиз.

Юбилей тантаналарида қатнашиш истагида бўлган барча собиқ талабалардан яқин фурсат ичида билим юрти маъмуриятига мурожаат қилиб, ўзларининг ушбу қутлов байрамида иштирок этишлари ҳақида хабар қилишларини ҳамда ўзларининг иш жойлари ва хизмат вазифалари ҳақида батафсил маълумот беришларини илтимос қиламиз.

Билим юрти юбилей тантаналарига марҳамат, азиз дўстлар!

Билим юрти маъмурияти.
Бизнинг манзилгоҳ: 703010. Самарқанд шаҳри, Даҳбед кўчаси, 41-уй.

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

29, 30 май соат 19.00 да

«САМАРҚАНД ЮЛДУЗЛАРИ ШУЪЛАСИ»

САФИЯ САФТАРОВА ижросида

ўзбек, тожик, эрон, афғон, озарбайжон қўшиқлари.

«Навбаҳор» вокал-чолғу ансамбли ҳамда ажойиб рақс ва сўз усталари сизга ҳузур-ҳаловат бахш этадилар.

Кўпчилик бўлиб келиш учун буюртмалар қабул қилинади.

Чипталар сарой кассаларида соат 10.00 дан бошлаб сотилмоқда.

Қўшимча маълумотлар олиш учун телефон: 45-92-13.

С. И. КАДИШЕВ НОМЛИ 33-АВИАЦИЯ ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

ҚУЙИДАГИ ИХТИСОСЛАР БЎЙИЧА

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

— учиш аппаратларини йиғувчи чилангар;
— механик йиғув ишлари чилангари;
— кенг тармоқли станокчи;
— рақамли программа билан бошқариладиган станокларнинг оператори;
— токарь;
— фрезерчи;
— электр пайвандчи;
— тикувчи-мотористка.

ЎҚИШ МУДДАТИ:

Совет Армияси сафидан қайтганлар учун — 6 ой (бошқа шаҳарликлар учун ётоқхона бор).

11-синфни битирганлар учун — 10 ой.

Ойига 115 сўм стипендия ҳамда ишлаб чиқариш практикасидан тушган иш ҳақининг 50 фоизи тўланади.

ЎҚИШ ГУРУҲЛАР ТЎЛИШИГА ҚАРАБ БОШЛАНАДИ.

9-синфни битириб, 1—2 йиллик гуруҳларга қабул қилинганлар битиргандан сўнг касб эгаллаганликлари ҳақида ҳужжат оладилар.

Хоҳловчилар билим юрти қошидаги кечки мактабда ҳам ўқишлари мумкин.

3 йиллик гуруҳларга қабул қилинганлар тўлиқ ўрта маълумот ва касб эгаллаганликлари ҳақида диплом оладилар.

Ёшларга узлуксиз техникавий маълумот бериш мақсадида билим юрти Тошкент машинасозлик институти экспериментал ўқув илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси таркибига кирган. Умумий ўқиш муддати 7 йил бўлиб, биринчи поғонасида ўқиш 2 йил давомида билим юртида ўтади.

Кирувчилар математикадан (оғзаки), она тили (ёзма) имтиҳон топширадилар.

Битиргандан сўнг тўлиқ ўрта маълумот ва касб олганликлари ҳақида ҳужжат оладилар.

Ўқишни муваффақиятли тугатганлар Тошкент машинасозлик институти ёки авиация техникумида ўқишни давом эттирадилар.

9-синфни битириб, билим юртининг барча туридаги гуруҳларига қабул қилинган ҳамма ўқувчилар бепул кийим-бош ва иссиқ овқат билан таъминланадилар.

ЎҚИШ МУДДАТИ УЗЛУКСИЗ МЕҲНАТ ФАОЛИЯТИГА КИРАДИ.

Машғулотлар ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

Ўқувчилар ўқиш даврида Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмасида ишчи ва хизматчилар учун жорий этилган имтиёзлардан ҳам фойдаланадилар.

ЎҚИШНИ ТУГАТГАНДАН СЎНГ ШУ КОРХОНАДА ИШ БИЛАН ТАЪМИНЛАНАДИЛАР.

Ўқиш 1 сентябрда бошланади.

Кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар: директор номига ариза, 9-синфни тамомлаганлиги ҳақида ҳужжат ёки ўрта маълумот ҳақидаги аттестат, туғилганлик ҳақида гувоҳнома (паспорт), яшаш жойидан справка, ота-онасининг ишхонасидан справка, 6 донадан 3×4, 4×5 см. фотосурат.

Билим юрти манзилгоҳи: 700207, Тошкент шаҳри, Ҳамза райони, генерал Петров кўчаси, 331-уй, (30, 119, 151, 192, 110, 42, 44-автобуслар, 6, 29-трамвайларнинг «С. И. Кадишев номли билим юрти» бекати).

Телефонлар: 96-58-20, 96-39-72, 96-47-70.

ОМАДИНГИЗНИ СИНАБ КЎРИНГ

1982 ЙИЛГИ ДАВЛАТ ИЧКИ ЮТУКЛИ ЗАЁМИ

75-ТИРАЖ ЖАДВАЛИ

ТИРАЖ 1991 ЙИЛ 15 МАЙДА ХАРЬКОВ ШАҲРИДА ЎЙНАЛДИ

Заёмнинг эллик уч разряддаги серия ва облигацияларнинг қуйидаги номерларига ютуклар чиқди.

серия номерлари	облигация номерлари	ютуқ миқдори (сўм билан)	серия номерлари	облигация номерлари	ютуқ миқдори (сўм билан)
200960	054*)	5000	246211	1—100	500
201488	1—100	300	246934	1—100	500
201887	1—100	300	247830	1—100	300
202151	1—100	300	248113	1—100	300
202472	019*)	10000	248821	1—100	300
202475	094*)	10000	248974	001*)	2500
202510	027*)	2500	249910	057*)	2500
202894	043*)	1000	250068	082*)	1000
203249	1—100	300	251050	042*)	2500
203368	1—100	300	251816	1—100	300
204754	1—100	500	252449	012*)	5000
204820	068*)	1000	253141	070*)	5000
204855	034*)	5000	253524	015*)	1000
206918	1—100	300	255153	1—100	500
207140	100*)	2500	256362	081*)	2500
207900	1—100	300	256373	014*)	2500
208495	026*)	5000	256531	083*)	2500
208507	057*)	10000	257270	1—100	300
208762	045*)	1000	257786	045*)	2500
209308	1—100	300	257822	1—100	300
209387	1—100	500	258780	013*)	2500
209647	062*)	2500	258985	1—100	500
209972	1—100	300	259213	1—100	300
210122	049*)	10000	259300	1—100	500
211235	1—100	500	259788	097*)	5000
211508	1—100	300	260030	1—100	300
211601	095*)	2500	260883	088*)	1000
211961	087*)	5000	260945	028*)	2500
212303	1—100	300	261262	1—100	300
213308	005*)	5000	261350	1—100	500
214009	045*)	5000	262081	048*)	2500
214055	064*)	2500	262224	1—100	300
214312	1—100	500	262715	079*)	1000
214897	030*)	1000	262926	050*)	10000
216070	026*)	5000	263134	1—100	300
216859	097*)	2500	263263	044*)	1000
217332	1—100	500	263355	035*)	2500
217604	1—100	300	265035	097*)	2500
217617	1—100	300	265549	1—100	500
218791	1—100	300	265962	025*)	1000
218834	1—100	300	266027	036*)	2500
219317	1—100	300	266379	045*)	2500
219720	1—100	300	266767	1—100	300
220271	1—100	300	266818	068*)	2500
220884	1—100	300	266888	086*)	2500
220949	044*)	1000	267426	1—100	300
221098	1—100	300	267540	1—100	300
221453	024*)	25000	269037	1—100	300
223305	074*)	2500	269246	1—100	300
223511	032*)	1000	270781	071*)	2500
224683	085*)	2500	271027	1—100	300
225052	1—100	500	271557	1—100	300
225199	1—100	300	271721	1—100	300
226260	051*)	5000	271926	1—100	500
228310	010*)	1000	272204	024*)	5000
228963	052*)	1000	273589	050*)	5000
229954	048*)	5000	274472	1—100	300
231059	051*)	2500	274590	062*)	5000
231231	035*)	2500	274697	017*)	2500
232344	1—100	500	274760	086*)	1000
232817	1—100	300	274956	1—100	300
232952	1—100	300	275031	018*)	5000
233075	070*)	5000	278944	015*)	2500
233301	1—100	300	279640	073*)	10000
233736	1—100	300	279858	078*)	10000
233795	1—100	300	281801	1—100	300
234067	026*)	5000	282284	1—100	300
234662	096*)	5000	282808	1—100	500
235953	099*)	2500	283032	072*)	25000
236255	020*)	5000	283631	070*)	5000
236527	081*)	2500	285627	062*)	25000
236695	066*)	10000	286482	039*)	5000
236819	1—100	300	286734	045*)	2500
236967	096*)	1000	287333	009*)	1000
237855	071*)	2500	287790	089*)	2500
238012	1—100	300	287842	100*)	2500
238406	082*)	5000	287997	022*)	5000
239076	1—100	300	288685	041*)	2500
239253	013*)	10000	289446	016*)	25000
239398	1—100	300	289672	1—100	300
239712	030*)	2500	291692	1—100	300
240189	006*	5000	291863	076*)	5000
240484	1—100	300	292072	076*)	2500
240788	075*)	5000	292076	093*)	2500
241372	1—100	300	292149	070*)	1000
241728	034*)	5000	292184	1—100	300
242348	1—100	300	293017	062*)	2500
242427	025*)	1000	293560	1—100	500
242526	1—100	300	294224	034*)	25000
242560	063*)	5000	295008	038*)	2500
242584	070*)	2500	295512	1—100	500
242609	067*)	5000	296331	1—100	300
242759	080*)	5000	297530	093*)	2500
243106	1—100	300	297986	1—100	300
243407	1—100	300	298030	085*)	2500
244176	010*)	10000	299102	041*)	2500
244560	1—100	300	299155	011*)	1000
244783	034*)	2500	299265	1—100	300
245813	014*)	2500	299813	058*)	2500
246196	1—100	500	299889	026*)	5000

*) Шу сериядаги облигацияларнинг қолган 99 номерига 300 сўмдан ютуқ чиқди.

Жадвалда 50 сўмлик облигацияларга чиққан ютуқлар кўрсатилган.

100 сўмлик облигацияларга бир хил миқдорда — 300, 500 сўм ютуқ чиққан тақдирда ютуқ чиққан сериядаги облигацияларнинг барча номерларига айнан 600, 1000 сўм ютуқ тўланади. 100 сўмлик облигация номерларидан бирига 1000, 2500, 5000, 10000, 25000 сўм миқдорида ютуқ чиққанда унинг иккинчи номерига 300 сўм чиқади ва облигация бўйича 1300, 2800, 5300, 10300, 25300 сўм тўланади. 25 сўм қийматидаги облигацияларга 50 сўмлик облигацияга чиққан ютуқнинг ярми тўланади.

Ютуқ пулига ютуқ чиққан облигациянинг бевосита қиймати ҳам киради.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Транспорт, йўл хўжалиги, алоқа ва информатика комитати Ўзбекистон ССР халқ депутати, комитет аъзоси Ю. И. Овчинниковага отаси

Иван Васильевич ОВЧИННИКОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босмага топшириш вақти 21.00
Босмага топширилди 21.15.
Индекс: 64608. 5407-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12